

A NAGY ÉPÍTÉS

Színmű négy felvonásban

Gobby Fehér Gyula

SZEMÉLYEK

HÁZIGAZDA	ELSŐ EMBER
HÁZIASSZONY	MÁSODIK EMBER
LÁNY	HARMADIK EMBER
FIATALEMBER	NEGYEDIK EMBER
ÉPÍTŐMESTER	ÖTÖDIK EMBER
SUHANC	NÉHÁNY KAMASZ

Színhely

Első felvonás

A házigazdáék első szobája — három héttel a nagy építés napja előtt.

Második felvonás

Ugyanott — két nappal az ünnep előtt, a késő délutáni órákban.

Harmadik felvonás

A fiatalember háza előtt — az ünnep előtti nap esti óráiban.

Negyedik felvonás

Ugyanott, ahol az első két felvonás — a nagy építés napjának délelőttjén.

Első felvonás

Szín: a házigazdáék első szobája, három héttel a nagy építés napja előtt. A galambszürke falú szobából ablak nem, csak két sötétszürke ajtó nyílik. Az egyik balra, az utcára vezet, ezen szürkészöld függöny takarja el az üveget, a másik jobbra, a házigazdáék másik szobájába nyílik, ezen nincs függöny. A kevés berendezés durva és esetlen. Kö-

zépen régimódi asztal, körülötte és szerteszét a szobában hat székek. Az asztalon négy vizespohár, szájukkal lefelé fordítva. A jobb sarokban kályha, közvetlenül mellette — mintha nem félnének attól, hogy meggyullad — szekrény. A háttérben, hosszában egy ágy. A bútordarabok mind szürkék, esetleg kissé barnásak.

(Aa Lány az asztalnál ül. Egyszerű, sziürke blúz és szoknya van rajta. Mozdulatlanul, mereven nézi a közönséget. A Fiatalember — frissen mosott, kék munkaruhában — izgatottan sétál föl-alá. Egy veszekedés közepén tartanak.)

LÁNY *(merev akar maradni, s ezért alig mozgatja a száját)* Fölösleges mondanod.

FIATALEMBER *(egy kis szünet után — ezalatt kétszer megkerülte a Lányt, majd útja végén megállt, és megnézte, mintha meg akart volna bizonyosodni valamiről)* Nem hiszem, hogy fölösleges. Kivált akkor nem, ha neked mondom. *(Kötör)* Legalább te megérthetnél. Igyekszem meggyőzni az embereket... Ha mások nem értenek meg, nem mindegy, de kibírom. Te azonban... te megértesz, csak nem akard mutatni. Talán titkolod még magad előtt is.

LÁNY Nincs mit titkolnom.

FIATALEMBER Nincs a fenét. Sokszor az az érzésem, hogy itt mindenki titkol valamit, azaz mindenki egy és ugyanazt titkolja mások előtt. Sőt lehet, tisztában vannak azzal, hogy mások tudják róluk a titkolózást s azt is, mit titkolnak, mégse hajlandó senki abbahagyni a játékot. Ez egy önként vállalt kényelmes szerep, ami, úgy látszik, itt mindenkit kielégít, csak éppen engem nem. *(Leül az asztal másik végén.)*

LÁNY *(ránéz)* Idegen vagy.

FIATALEMBER Már három hónapja itt vagyok.

LÁNY Mégis idegen vagy...

FIATALEMBER *(közbevág — utánozza a lányt)* ... és mindig is az maradsz.

LÁNY *(harciasan)* Honnan tudad, hogy ezt mondom?

FIATALEMBER *(folytatja)* Mert nem úgy gondolkozol, ahogy mi.

LÁNY Honnan tudad?

FIATALEMBER Nagy trükk. Már kétszer beszélgettünk erről.

(Rövid szünet.)

LÁNY *(gúnyolódik, de valójában önmagát kínozza. Remeg a fiú feleleteiért, mégis játssza a fölényben levőt)* Csakugyan. *(Az első szónál egy picit megremeg a hangja)* S ha jól emlékszem, mind a kétszer ugyanígy fejeztük be tárgyalásunkat.

FIATALEMBER *(megrezzen)* Csakugyan. *(Nem meri elfogadni a kihívást. A keze ideges táncba kezd a térdén.)*

LÁNY Most nem óhajtod előidézni azt a befejezést? Csupán a megszokás kedvéért, mondjuk.

FIATALEMBER Nem. *(Hirtelen dühös lesz önmagára, mert elárulta gyöngeségét, és bosszút akar állni)* Dehogynem, de még mennyire! *(Fölugrik, és a lányra ordít)* Szeretlek! Hallod? Szeretlek!

LÁNY (*kíváncsian nézi, szeretne meggyőződni róla, hogy őszintén mondja-e, de ugyanakkor kellemetlen neki, hogy ilyen módon váltotta ki a vallomást*) Pszt! Ne ordíts, kérlek! Apáék nemsokára megérkeznek.

FIATALEMBER Bánom én! Azt hiszed, nem tudják? Biztos vagyok benne, hogy tudják, csak megjátsszák, hogy nem látnak semmit. Megszokták már, hogy kényelmesebb megjátszani egy jó szerepet, mint küzdeni az akaratunkért. Különben valószínű, hogy nincs is szó náluk semmilyen akaratról. (*A Lányt nézi; az lehajtott fejjel ül*) Biznak benne, hogy megtartod a szabályokat. Tehát lényegtelen, hogy meghallják-e, ha azt mondom: (*ordít*) szeretlek!

(*A Lány nem reagál. A fejét mintha kissé lejjebb hajtottá volna.*)

FIATALEMBER Most már mind biztosabb leszek benne: csakugyan abban a szakszervezetben a helyed. (*A Lány megre meg*) Megkapod a párodat, és kész.

LÁNY Te ezt nem értheted...

FIATALEMBER (*közbeugó*) ...mert idegen vagy. Tudom, tudom. Ezt hagyjuk! Inkább nézzünk körül! Apádék házassága sikerült talán? Az építómesteré sikerült, ugye? Kié sikerült? Egyáltalán ismeresz valakit, aki sikerült? Ha mindezek ellenére is gyámoltalanul üldögélsz, megérdemled, hogy tagja legyél annak a szakszervezetnek, megérdemled, hogy megkapd a párodat, és megérdemled, hogy neked is ugyanolyan fényesen sikerüljön a házasságod, mint a többieké itt.

LÁNY Nátatok jobban sikerülnek a házasságok, mi?

FIATALEMBER Mi legalább tudjuk, hogy ki a felelős értük. Nálunk mindenki magára vethet, ha nem sikerül neki.

LÁNY Na látod! Lényegében ugyanez a helyzet itt is. Ugyanúgy magadra vethetsz, ha nem sikerül.

FIATALEMBER Nem hiszem.

LÁNY Pedig elhíhetnéd. (*Hirtelen gyöngédebben. Hangja reszketésén érezni, hogy régóta készül e kérdésre*) Te is beiratkozhatnál oda. (*Bátrabban*) Miért nem iratkozol be?

FIATALEMBER (*megenyhülve*) Nem tudom. Talán mert nem egyezik az elveimmel. (*Észbe kap*) Szeretnéd, ugye? Úgy már hajlandó volnál a szerelemről beszélni velem? Most elárultad magad!

LÁNY (*kétségbeesetten védekezik*) Nem igaz! Nem árultam el semmit. Nem is volt mit elárulnom.

FIATALEMBER Ne tagadd! Úgyis hiába. Akkor miért nem vagy szabadabb? Miért zárkózol be te is az általános titkolózásba? Hisz megmondtam: szeretlek!

LÁNY Többé ne mondd!

FIATALEMBER Szeretlek! (*Közelebb lép a Lányhoz*) Miért nem válaszolsz te is nyíltan? Micsoda ostobaság szakszervezetet létesíteni a szerelmeknek! Ez csak nálatok lehetséges. (*Diadalmasan*) De most elárultad magad. S ez fölér egy szerelmi vallomással, hidd el!

LÁNY Hallgass el, kérlek! Hogy gondolod?

FIATALEMBER Dehogy hallgatok el. Most vallottad be őszintén, hogy te is szeretsz, és most hallgassak el?

LÁNY Butaság!

FIATALEMBER Szóval nem szeretsz?

LÁNY Itt hagylak, ha nem hallgatsz el! (Fölkáll)

FIATALEMBER Hát akkor itt hagysz. Csak előbb mondd meg: (Igyekszik megfogni a lány kezét) szeretsz?

(A Lány ellöki magától a fiú kezét, és beszalad a másik szobába. A Fiatalember egy darabig áll, aztán elmosolyodik és leül. Jön a Házigazda és az Építőmester. Mindketten negyvenöt körüli férfiak. Ugyanolyan frissen mosott, kék munkaruhát viselnek, mint a fiú. Egy kicsit vidámabbak a szokottnál. Zajosan az asztal köré telepszének. A Házigazda egy fekete üveget tesz az asztalra.)

HÁZIGAZDA Szervusz, fiú. Nem jöttél el a porciódért.

FIATALEMBER (mogorván) Nem.

ÉPÍTŐMESTER Kár, kár. Pedig teneked szükséged lett volna rá, mert te idegen vagy.

FIATALEMBER (fölmordul) Nem jól dolgozom?

ÉPÍTŐMESTER (békítően) Dehogynem. Aránylag jól...

FIATALEMBER Mi az, hogy aránylag? Vagy jól, vagy nem jól.

ÉPÍTŐMESTER Mondom, hogy jól, de tebenned még sincs olyan építőláz, mint mibennünk. (Makacsul) Engedd meg, de nincs!

FIATALEMBER (éles pillantást vet rá, aztán elmosolyodik) Olyan biztosan nincsen. Ezt nemcsak hogy megengedem, hanem én is állítom. Meg azt is, hogy nincs is rá szükségem.

HÁZIGAZDA (az Építőmesterrel együtt hördül fel) Fiú, fiú! Furcsa ember vagy te. Miket beszélsz? Hiszen azért jöttél ide, hogy tovább fejlődj. Nagy építész kívánsz lenni, igaz-e? (A fiú bólint) Akkor neked is szükséged van építőlázra.

ÉPÍTŐMESTER (diadalmasan) Tehát szükséged lett volna a szerre is.

FIATALEMBER (látja, hogy nem érdemes vitáznia) Lehet. (Sóhaj) Néha éppenséggel jót tesz az a szer az embernek.

HÁZIGAZDA Na, ugye!

FIATALEMBER (fölkáll az asztal mellől, távozni készül) Persze. Csakhogy az a szer szerintem pálinka.

(Az Építőmester az asztalra csap mérgében. A Házigazda fölugrik, és szembeáll a Fiatalemberrel.)

HÁZIGAZDA Hogy mered állítani, hogy pálinka?

FIATALEMBER Már miért ne merném, mikor ahányszor csak ittam, éreztem, hogy pálinka? (A Házigazdához) Leheljen rám! (A Házigazda megteszi) Pálinka!

HÁZIGAZDA A mindenit! De hát értsd meg, hogy mi egyáltalán nem iszunk szeszes italt, mert építeni csak józanul lehet.

FIATALEMBER Csak ezt a szert kapják?

ÉPÍTŐMESTER Igenis, ezt a szert. Hetente egyszer jogunk van rá. S ha azt állítod, hogy becsapnak bennünket, és pálinkát öntenek be-

lénk, akkor azt állítod, hogy megcsalják a népet... *(Nem tudja kifejezni, amit akart, csak a keze jelzi összevissza csapongó gondolatait.)*

FIATALEMBER *(meghökken — a kimondott szavak világosabbá teszük előtte saját gondolatait is, és nem meri még őket ilyen nyíltan kimondani)* Szó sincs róla. Nem állítom, hogy csalás az egész, de hát... Magam sem tudom. Ezen nem törtem még a fejemet. Különben sincs sok értelme, hogy ezen gondolkozzam. Fő az, hogy mindenki szereti ezt az építőláz fokozására szolgáló szert. Még ha történetesen pálinka, akkor se muszáj köztöködnöm miatta. Ismétlem: fő az, hogy mindenki szereti és veszezi. Egyszóval, felejtsek el, amit mondtam, és kívánom, hogy fogyasszák egészséggel. *(Nevetni kezd)* Még ha pálinka is. Legalább nő az építési lázuk.

HÁZIGAZDA Ezen nincs mit nevetni. Mi elfelejtjük, amit mondtál, csak aztán te se emlegesd folyton, hogy így a pálinka, meg úgy a pálinka! *(Az Építőmester bólogat)* Ami pedig az építési lázat illeti... *(Leül)* Ne feledd, hogy vendég vagy itt, és már ezért is, éppen udvariasságból vagy illemből, nevezd, ahogy akarsz, neked is fogyasztnod kellene a szert, és fokoznod kellene az építőlázadat. Másrészt tudósaink csakugyan kimutatták, hogy a mi vérünkben sokkal több és egészen más az építőláz, mint az idegenében. Tehát azért is fokoznod kellene képességeidet a szerrel, hogy legalább némileg utolérj bennünket. Tudod, hogy az idegenek dupla adagot is kaphatnak, miért nem használod ki?

FITALEMBER De hát láthatják, hogy így is jól dolgozom, már amikor egyáltalán kedvem van. Az a vacak pedig teljesen pálinkaízű, ha nem is pálinka. Miért innék belőle?

HÁZIGAZDA *(ingerülten)* Éppen most magyaráztam meg, hogy miért.

ÉPÍTŐMESTER Mit jelent neked az, hogy „amikor egyáltalán kedvem van”? Ha volna benned építőláz, volna kedved is.

FIATALEMBER Hagyjuk az építőlázat! Nem hiszek benne. Humbug az egész. A kedvről igen, arról érdemes beszélni.

ÉPÍTŐMESTER Hát beszélj a kedvről!

(Bejön a Lány. A Fiatalember nem veszi észre, mert hátat áll neki. Beszélni kezd. Az emlék, amelyről mesél, tűzbe hozza.)

FIATALEMBER Mikor ideértem a városba, az első, amit megláttam, egy kétfülkés, önszerelő toronydaru volt. Olyan jól éreztem magam, mint még talán soha az életemben. Mondom: már a vasútállomáson. Láttam, még építik az állomást, és ezt is jó jelnek vettem. Szép épület lesz, gondoltam magamban. *(Arca elkomorodik, a padlóra néz)* Azóta tudom, hogy itt minden évben új állomást adnak át a forgalomnak, befejezetlenül. Egyet sem fejeznek be. Soha. *(Hirtelen elhallgat)*

HÁZIGAZDA *(kedvetlenül)* Mesélj tovább! Arról, mit láttál aztán! Hagyd az állomást a fenébe!

FIATALEMBER *(a beszéd alatt arca újra földerül)* Hát igen. Azt a toronydarut jó jelnek vettem. Gondoltam: itt aztán megismerem a

modern építés fortélyait. *(A Házigazda és az Építőmester bólogatnak. A Lány nesztelenül közelebb jön, és közvetlenül a Fiatalember mögött áll meg.)* Hát még mikor körülnéztem! Áldottam a napot, amelyen ösztöndíjat kaptam, hogy ide jöjjenek továbbképezni magam. Építész el nem képzelhet szebbet. Ameddig a szem ellátott, épülő házakat láttam. Csak épülő házakat. Csupa épülő házat. Egy egész épülő várost. Mindig szerettem az emelőgépeket, de itt száz lépés után szinte féltem, hogy meg vagyok bolondulva. Minden volt. Csigasor, fogasrudas, csavarorsós, hidraulikus emelő, csörlő, futómacska, oszlop-daru, járószékes gyorsfelvonó, födém-daru, forgó-, torony-, autó-, lánc-talpas, bak- és árboc-daru... *(Kifulladás. Diadalmasan nézi a bólogató embereket és liheg.)*

ÉPÍTŐMESTER *(büszkén)* Hát igen. Nálunk aztán van minden. Jól mondod.

FIATALEMBER *(ez a megjegyzés egyszerre kijózanítja — megvetéssel néz körül, és megpillantja a Lányt)* Csak félig mondtam jól. Különb is csupán azt akartam elmesélni, hogy akkor igen, akkor, amikor megérkeztem, teled voltam még kedvvel. S ez többet jelent minden építőláznál. Minden emelőnél is többet ér az ember kedve. *(A Házigazda és az Építőmester tiltakozni akarnak, de a fiú nem figyel rájuk. A Lányhoz)* Nem megyünk el egyet sétálni?

LÁNY Nincs nagy kedvem hozzá. *(Elmosolyodik. Ő egyáltalán nem látja veszélyesnek a fiú kirohanását)* A kedv pedig fontos dolog, nem? *(Ötlete támad)* De moziba elmehetnénk.

FIATALEMBER Hát gyérünk! Kedvem volna megnézni már egy jó... *(Észbe kap)* De nem. Nem!

LÁNY Mi az? Történt veled valami?

FIATALEMBER Nem vagyok hajlandó elmenni abba a piszkos oduba.

LÁNY *(sajnálkozva)* A szebbik mozi túl messze van. Tudod, hogy nem érünk haza idejében, ha...

FIATALEMBER Nem azért. Nem a teremre gondoltam. *(Őszintén megmondja a lánynak)* Nálatok minden film egyforma.

LÁNY *(főlháborodva)* Már hogy állíthatasz ilyet?

FIATALEMBER Tudom, tudom. Mindegyik másról szól, azt akarod mondani. Hidd el, mégis egyforma mind. Mikor először mentem el veled, még érdekes volt nekem ez az ismétlődő történet, pontosabban: az első variáció. Csak azon csodálkoztam, hogy a közönség röhögött. Mellettem egy kövér férfi úgy nevetett, hogy a könnyei potyogtak. Pedig nem volt min nevetni. Emlékszem, arról szólt a film, hogy az ügyetlen főhős kiesik egy sima falú felhőkarcoló ötvenhatodik emeletének az ablakából. Zuhanni kezd, eszeveszetten kapálódzik, az arca rettenetes halálfélelmet tükröz, de szerencsére fönnakad a negyvenegyedik emelet egyik ablakának nyitott redőnyén. S tulajdonképpen itt kezdődik a film. *(A mese alatt a Lány, apja és az Építőmester élénken figyelnek, mosolyognak, sőt az Építőmester hangosan is elneveti magát)* A lakásban, amelynél fönnakadt, nem tartózkodik senki. Az ablak csukva van, a szerencsétlen nem bír bemászni, úgyhogy kénytelen a redőnybe kapaszkodva ücsörögni. A redőny is kiszakad, s ő még lejjebb esik. Újra megtartja valami. Mászni kezd fölfelé a

falon. Az egész filmet ez tölti ki: a szörnyű mászás a meredek falon. Küzdelem. Harc az életért. Már-már úgy látja az ember, hogy a küszködőnek sikerül megmaradnia, sikerül egy nyitott ablakhoz érnie, sikerül magára vonnia a lakók figyelmét, de minduntalan közbelép valami, s újból zuhan egyet a szerencsétlen.

LÁNY (*mosolyog — az Építőmester jóízűt röhög*) De hát végül is megmenekül.

FIATALEMBER Úgy van. A végén megmenekül. S ezért röhög mindenki.

LÁNY Mert úgysem történik semmi baja.

FIATALEMBER A végén. S ezt mindenki tudja. Azért mennek moziba, hogy végignézzék, végigröhögjék egy-egy ilyen szerencsétlennek a kínlódását, abban a kellemes és biztos tudatban, hogy a végén úgymegmenekül.

LÁNY Eddig mindig úgy volt.

FIATALEMBER Boldog lehetsz! Ezután is úgy lesz mindig. Csak-hogy én nem bírom látni az ilyen filmeket, s ezért nem megyek most moziba.

HÁZIGAZDA Nálatok nincsenek ilyen filmek?

FIATALEMBER De. Azt hiszem, hogy vannak. Biztos vagyok benne, hogy a legtöbb film odahaza is csak ilyen. De én ott sem néztem őket.

ÉPÍTŐMESTER (*nevet*) Hát akkor milyeneket néztél?

FIATALEMBER (*komolyan*) Amelyikben leesik a kapálódzó férfi. Én csak azt a fajta filmet szeretem.

LÁNY Leesik?

FIATALEMBER Leesik és meghal.

(*A Lány és a másik kettő nevetésbe tör ki.*)

LÁNY Az nem lehet. Hogy hal meg?

FIATALEMBER Ha valaki leesik az ötvenhatodik emeletről, az szétlapul, mint a palacsinta. Az meghal. (*Rájuk néz*) Ezen csakugyan lehet nevetni. Annyit küzdött, kínlódott, és a végén puff! leesett. (*Keserűen*) Ezen csakugyan lehet nevetni.

ÉPÍTŐMESTER Nálatok ilyenek a filmek?

FIATALEMBER Nem mind. Mondom, nálunk is kihasználják a szerencsés végű filmek változatait. Nálunk is sziklákon mászik a hős, meg köteleken, víz ellen evez a vízesés előtt, mint nálatok...

LÁNY S a végén megmenekül.

FIATALEMBER Meg.

LÁNY Na látod! Főlébresztetted bennem a kívánságot. Nagyon szeretnék moziba menni. Gyere el velem!

FIATALEMBER (*megrázza a fejét*) Nem.

LÁNY (*kérőn*) Gyere! Minek meséltél annyit a filmekről?

HÁZIGAZDA Hagyjad, ha nem akar! Ne zaklasd a kérélésséddel! FIATALEMBER Szívesen elmennék, ha akár csak egyetlen-egyszer nem a megszokott történetet látnám. De itt mindig ugyanazt vetítik. Nincs kivétel. Ha egyszer volna egy csöpp változás benne, hidd el elmennék veled, de így nem merek menni, mert még megszokom.

LÁNY (*halkan*) Gyere!

FIATALEMBER (*nem figyel rá*) Félek, hogy megszokom. Pedig nem szabad, mert ez valamit jelent.

HÁZIGAZDA Ugyan mit jelentene?

FIATALEMBER Esküszöm, jelent valamit. (*Erősen a Lányra néz*)
Azzal kapcsolatban, amit már mondtam is.

LÁNY Mi köze ennek ahhoz?

FIATALEMBER Nem tudom. Talán valamiképpen ezek a filmek nevelik arra az ittenieket, hogy azt csinálják, és úgy csinálják a dolgukat, ahogy teszik is. (*Legyint*) Á, bolondság!

HÁZIGAZDA Nem értem, miről beszéltek.

FIATALEMBER Csak az én szokásos morgolódásom.

LÁNY Úgy van, ez már szokásos morgolódás.

ÉPÍTŐMESTER Fogadjunk, arról van szó, hogy nem elég gyors neki a mi építkezésünk üteme.

FIATALEMBER Ne fogadjon, mert elveszti!

ÉPÍTŐMESTER Mégis fogadnék bárkivel, hogy ezt a témát pengeted.

HÁZIGAZDA Még csak három hónapja vagy itt...

FIATALEMBER Igazán pontosan számon tartják az itt-tartózkodásom idejét.

HÁZIGAZDA ... tehát nem láthattál még mindent nálunk. Nincs teljes képed rólunk, s ezért sokkal jobban tennéd, ha nem hamarkodnál el a véleményedet.

FIATALEMBER Nem akarok megsérteni senkit maguk közül, de biztos vagyok benne, hogy nem hamarkodom el, ha kimondom, amit gondolok.

HÁZIGAZDA Én pedig abban vagyok biztos, hogy elhamarkodod. De ezen nem érdemes vitázni.

ÉPÍTŐMESTER Inkább halljuk azt a véleményt!

HÁZIGAZDA Inkább ne halljuk egyelőre! Még azt se döntötted el, hogy rendszeresen fogyasztod-e a szert vagy sem. Ez pedig alapvető feltétele, hogy némileg közelebb kerüljél hozzánk. Az ítéletekkel viszont várhatnál.

FIATALEMBER Hogyne döntöttem volna el?

LÁNY (*kíváncsian*) És igen?

FIATALEMBER Nem. Mondtam, hogy nem iszom.

ÉPÍTŐMESTER Ez azt jelenti, hogy most, a nagy építés napján négyszeres adagot szalasztasz el. Mi duplát kapunk, tehát te négyszereset. (*Összezsapja kezét*) Rettenetes!

FIATALEMBER Nem érdekel.

ÉPÍTŐMESTER Ez téged nem is érdekel. Borzasztó!

HÁZIGAZDA Az a legborzasztóbb, hogy így nem is érthetsz meg bennünket soha. Ha volna benned építőláz, sokkal közelebb állnál hozzánk.

ÉPÍTŐMESTER A napi pótszert se iszod.

FIATALEMBER Nem szeretek kávézni.

LÁNY Mi azt sem tudjuk, mi az a kávé.

FIATALEMBER Mondom. Amit reggelente isznak, az a kávé.

ÉPÍTŐMESTER Az pótszer az építőláz fokozására. Az orvosaink ajánlják, és a gyógyszerészeink készítik.

FIATALEMBER Mindegy, hogyan nevezik. Én kávénak hívom.

HÁZIGAZDA Nem a nevében van a lényeg, ez igaz. De mi azt állítjuk, sőt tudjuk, hogy az orvosság. Tápszer is. Fokozza az építőlázat, te pedig azt mondod, hogy nem más, mint kábítószer. Érted? Ez a különbség köztünk.

FIATALEMBER Hát az biztos, hogy szerintem semmi szükség sincs az úgynevezett építőláz fokozására.

HÁZIGAZDA Itt is különbség van köztünk. Orvosaink kimutatták, hogy ezek a szerek csak a természetesség határáig fokozzák képességeinket. Tehát sem kábító, sem butító hatásuk nincs. Más dolog az, hogy benned például eredetileg sem volt építőláz.

FIATALEMBER (*kitör*) Hagyjuk azt az átkozott építőlázat egyszer s mindenkorra!

HÁZIGAZDA (*sértődötten*) Hagyjuk, persze! Tekintetbe kell venni vendégünk érzékenységét.

(Rövid szünet. A fiú egy idő múlva nyugodt hangon kezd beszélni.)

FIATALEMBER Ne haragudjanak! Legjobb lesz, persze, ha nem emlegetjük többé az építőlázat. Meg kell mondanom azonban, hogy emögött is csalást látok. (*A Házigazda közbe akar vágni, de a fiú felemeli kezét, és csöndre inti*) Hagyják csak, míg végigmondom! Nem veszem észre ugyanis, hogy bármilyen különbség volna köztem és maguk vagy bármelyik idevalósi között az építőhelyen. (*A Házigazda újra szólni akar, de a fiú megint leinti*) Gondolom, gyorsaságban, kedvben, de tudásban is. Szerintem az építési vágy minden ember veleszületett tulajdonsága, ösztöne. Ezt lehet fejleszteni vagy elfojtani, ugyanúgy, mint a többi ösztönt. Meg vagyok győződve róla, hogy én egészségesen és természetesen fejlesztettem a magamét. A fejem teszem rá, hogy jó ösztönű építész vagyok. S éppen ezért merem azt állítani, hogy maguknál nem fejlesztették helyes irányban ezt az ösztönt. Merem állítani, hogy elősegítette a félrenevelést a maguk különleges építőlázáról szóló mese is, meg a szerek és pótszerek tudományos adagolása, meg a filmek, meg mit tudom én, mi még. Ezért korcs tulajdonképpen maguknál az építési ösztön. Lényegében korcs.

HÁZIGAZDA és ÉPÍTŐMESTER (*szinte egyszerre*) Nem igaz!

FIATALEMBER (*oda se figyel*) Még én is hittem egy ideig ebben az örült „építőlázban”. (*Keserűen kacag, és félig önkívületben folytatja*) Muszáj volt elhinnem. Kiléptem az állomás épületéből, és egy várost láttam, amely még csak ezután lesz város. Épül. Ilyen óriási méretű építkezést eddig még sehol nem láttam. Nincs is. (*Kiabál*) Az álmom valósult meg. (*Fejét fogja*) Miért is indultam el olyan sietve az építkezések felé? Miért nem maradtam ott, és élveztem a gyönyörű látványt tovább? Vagy fordultam volna vissza az első vonattal! Hogyne! El voltam kábulva a nagy építéstől, alig vártam, hogy ott lehessen én is. Alig vártam, hogy tehessek az épülő falak érdekében valamit. Hogy tanuljak valamit. Az anyagmozgatásra akartam specializálni magam. A gépek, az emberi munkaerő szerepe, az itteni módszerek tanulmányozása — milyen szép álmaim voltak! Még sokáig voltak aztán is, amikor észhez tértem. Félek, hogy még mindig

bujkál bennem valamilyen álom, egy alattomos, vacak kis álom, pedig már ezer okom is van rá, hogy megszűnjön létezni. Nem akarok többé így csalódní! S nem fogom a maguk kedvéért tettetni magam. Kimondom eztán, hogy mi bánt. Kimondom, és nem érdekel a sértődöttségük. Nem bújhatnak előttem többé az építőláz álarca mögé. Elvették a kedvem az építéstől ezzel a komédiával. Elvették belőlem a vágyat, az alkotóerőt. Szétrombolták az álmaimat.

HÁZIGAZDA Nem tanultál eleget nálunk?

FIATALEMBER *(rápillant)* Tanultam, de már nem ez a lényeges. A kedvem, az erőm sorsa a lényeges számomra. Atyám! de mafla voltam, hogy nem vettem észre rögtön, miről is van szó! Megyek az épülő falak között, és nem látok egyetlenegy kész épületet sem. És még örültem ennek. Gondoltam, milyen jó, mennyi alkalom a tapasztalatszerzésre. Mentem vagy fél órát, még mindig állványok, meztelen falak, gépek erdeje közt járva, s még csak a látóhatáron sem tűnt fel a város. Sehoh egy tiszta, befejezett épület. Sehoh. De akkor azt hittem, hogy vannak valahoh kész házak, paloták. Boldog voltam az épülő falak közt is. Csak az lepett meg, hogy azt állították, nem kész még az az iroda, ahol jelentkeznem kell. Hova leszek? — gondoltam.

HÁZIGAZDA Befogadtalak. Nem?

FIATALEMBER *(nem is figyel rá, bár meghallotta)* Köszönöm.

HÁZIGAZDA Szívesen tettem.

FIATALEMBER *(újra)* Köszönöm.

HÁZIGAZDA Nincs ezen mit köszönni.

FIATALEMBER *(most néz csak rá, mintha most vette volna észre)* Dehogy nincs. Olyan szívességet tett ezzel nekem, amit nem szabad, és higgye el, nem is fogok elfelejteni.

HÁZIGAZDA *(örül a köszönő szavaknak, de mogorván)* Nem azért mondtam.

FIATALEMBER *(lényegtelennek tartja ezt a megjegyzést)* Sőt, segített a munkában is, az építómesterrel együtt.

ÉPÍTŐMESTER *(nincs hozzászokva, hogy kedvezően nyilatkozzanak róla, zavarba jön)* Én nem is vettem észre.

FIATALEMBER *(ezt a megjegyzést sem méltatja figyelemre)* És éppen azért, mert mindketten segítettek, mert az itteniek közül legközelebb állnak hozzám *(A Lányhoz)*, veled együtt, aki megmutattad a várost, ezért merem nyíltan elmondani itt, hogy mi bánt. Nyomja a szívemet, és nincs is más magukon kívül, akihez őszintén fordulhatnék. Kinek panaszoljam el, hogy mekkora fájdalom lepett meg, amikor észrevettem, hogy egy épületsoporton megszüntették a munkálatokat? A falak csupaszon meredtek az ég felé. Tető egyik épületen sem volt. Sehoh egy lélek. Elvittek onnan minden gépet, minden hasznavehető dolgot, csak a falak maradtak, az alsó emeleteken ablakok meg a lépcsők. Süllyed a talaj, gondoltam. Hirtelen nem tudtam más magyarázatot találni a munka beszüntetésére. *(Lenézően)* Hiába, naiv voltam.

HÁZIGAZDA Nincs annyi munkaerőnk, hogy fölösleges munkákra pocsékoljuk.

FIATALEMBER *(mintha nem hallaná)* És még akkor sem következtem pontosan a dolog lényegére, amikor veled *(a Lányra mutat)* be-

jártuk azokat a városrészeket, amelyeket tíz éve építettek, azaz tíz éve hagytak abba. Mit is mondok? Városrészeket? Hiszen ez nem város. Ez az egész épületrengeteg csupa rom. Épülő rom. Miért nem vallották még ezt be maguknak? Azért élnek, hogy romokat építsenek? *(Szilaj dühvel)* Én nem ezért élek. Nem akarok hivatásos romépítő lenni. Alkotni akarok. Be akarom fejezni az alkotásomat. Látni akarom készen. Ki akarom csinosítani. *(Egy kis szünet után odafordul a Házigazdához, mintha csak most jutott volna el értelméig annak legutóbbi megjegyzése)* S ez magának fölösleges munka volna?

HÁZIGAZDA Nem rólad volt szó.

ÉPÍTŐMESTER *(aki eddig úgy hallgatta, mint a nyugösködő gyerekeket szokás, most mosolyogva szólal meg)* Most ha azt mondjuk, hogy ezt nem értheted, hogy idegen vagy, akkor tiltakozni fogsz. Pedig végeredményben mégis ez az igazság. Nem érted?

HÁZIGAZDA A félbehagyott objektumok további építése fölösleges volna. Mérnökeink munka közben rájöttek az elkövetett hibákra, és a tapasztalatok alapján sokkal praktikusabb, szebb, modernebb épületeket terveztek, úgyhogy tiszta ostobaság lett volna erőltetni a dolgot, betetőzni a hibát...

FIATALEMBER... és az épületet.

HÁZIGAZDA Úgy van. S ezért nem is tetőztük be. Szerintem sokkal okosabban tettük, mintha saját szégyenünkre és meggyőződésünk ellenére befejeztünk volna egy objektumot, amely se nem elég szép, nem is praktikus, nem is modern. Sőt, kellő építőláz nélkül csináltuk volna.

FIATALEMBER De legalább kész lett volna.

HÁZIGAZDA Nem tetszett volna senkinek sem.

FIATALEMBER És így tetszik?

HÁZIGAZDA Így, azt hiszem, nem is néz rá senki. Semmilyen gondolat nem jut eszembe, ha elmegyek egy ilyen épület mellett...

FIATALEMBER Rom mellett.

HÁZIGAZDA *(nem akarja észrevenni a közbeszólást)* ... kivéve a technikai adatokat, meg hogy milyen módszerekkel építették, milyen anyagok felhasználásával stb.

(Rövid szünet. Mintha kifáradtak volna a vitázó felek. Végül a Fiatalember kezdi, de sokkal lankadtabban.)

FIATALEMBER Nincs az egész romvárosban egy épület sem, amely kész volna.

HÁZIGAZDA *(fölpattan)* Ide figyelj, fiú! Vendégem vagy, szinte megszerettelek már, de ha így gyalázod a várost, kidoblak minden mese nélkül. Gyalázod nekem is a munkámat, mindenkiét, a közösségét, s ezt nem tűrhetem tovább!

ÉPÍTŐMESTER *(nem szeretné, ha kiéleződne a nézeteltérés)* Nem kell rá túlságosan haragudni. *(A fiúhoz)* Azért, persze, ne kapasd el magad! Vendég is vagy, meg fiatal is, inkább igyekezz tanulni nálunk. Sok mindennek a fortélyát elsajátíthatod itt.

LÁNY *(eddig néma szemlélője volt a jelenetnek, s talán csöndben igyekezett mérlegelni, hogy melyik félnek van igaza, most látva, hogy*

zsákcucába kerül a vita, meg rettegve attól is, hogy elkerül a házból a Fiatalember, közbelép, és megpróbálja elsimítani az ügyet) Nem hiszem, hogy rosszakaratúan mondott volna valamit. (Apjához) Eltűlozta egy kicsit ezekkel a romokkal, de hát nagyon belejött a vitába. (Sem a Házigazda, sem a Fiatalember nem szól) Gondolom, nem dob-nád csak úgy ki az utcára emiatt.

HÁZIGAZDA (egy kis hallgatás után elszánja magát. A fiúhoz) Tőlem ittmaradhat. Ha nem sérteget, akkor én megvagyok békében. (A Fiatalember hallgat) Elég jól dolgozik kinn az építkezésen.

LÁNY (mivel látja, hogy a fiú milyen morcosan ül, segítene neki még egy kicsit) Különben én azt hiszem, hogy mégis van befejezett épület nálunk.

HÁZIGAZDA és ÉPÍTŐMESTER (egyszerre, őszinte csodálkozással) Hol?

LÁNY (tetszik neki, hogy sikerült kivonnia a haragból a társaságot, és fölkelteni az érdeklődést; fokozni szeretné a hatást) Találjátok ki!

ÉPÍTŐMESTER Az égben.

HÁZIGAZDA Ne ugrass bennünket!

LÁNY Próbáljátok meg kitalálni!

ÉPÍTŐMESTER Én már megkíséreltem.

HÁZIGAZDA Én pedig nem is fogom. Jobb lesz, ha megmondod.

LÁNY Jó. (Ünnepélyesen) Itt.

HÁZIGAZDA (leesik az álla) Hogy itt?

LÁNY Itt van befejezett épület. (Körülmutat)

ÉPÍTŐMESTER Ez? (A földre bök)

LÁNY Éppen ez.

FIATALEMBER (és a Házigazda is tiltakoznak, csak más-más okokból) Még ez sincs kész!

HÁZIGAZDA Ez nem kész, mert ez nem is épület. Ez csak barakk, ahol ideiglenesen helyezkedtünk el. (A Lányhoz) Nem veheted épület-számba, még viccből sem.

FIATALEMBER Legalább ezt befejezték volna, hiszen itt laknak! Mégiscsak fontos lenne készre csinálni.

HÁZIGAZDA (a Fiatalembert nézi) Újra veszekedni akarsz?

FIATALEMBER Nem akarok veszekedni. Nem is akartam. Sőt. Ha az igazság előtt bedugják a fülüket, kész vagyok befogni a pofámat.

HÁZIGAZDA Tőlem elmondhatod az igazságaidat.

ÉPÍTŐMESTER (vigyorogva) Élvezet hallgatni.

LÁNY Nem kellene megsértődnöd. Apám nem gondolta szó szerint, hogy kitesz innen, csak figyelmeztetett rá, hogy ne sértegeds. Se őt, se minket általában. Erre magadtól is gondolhattál volna.

FIATALEMBER Úgy látszik, őszintébb voltam a kelleténél. Hittem benne, hogy megértik.

ÉPÍTŐMESTER Igyekeztünk megérteni. De amit te itt összehadartál...

LÁNY (megelégedi az Építőmester tréfás hangját, kedvezni szeretne a fiúnak) Persze hogy megértünk. Lehetőségeinkhez képest. Figyeltem minden szavadat. Apám vitázott is veled. Legalább olyan őszintén, mint ahogy te föltártad a gondolataidat. De azt már igazán nem várhatod el, hogy lelkesedjünk eszméidért. Egész életünket támadod.

Elődeink életét is. Én úgy érzem, egy kissé magát az életet. Te is megpróbálhatnád . . .

FIATALEMBER *(közbevág)* Én már . . .

LÁNY *(nem hagyja félbeszakítani magát)* . . . még egyszer, hogy megérts bennünket, megközelíts valamiképpen. Bár valamelyest!

ÉPÍTŐMESTER Ha szednéd a szert, meglásd, jobb lenne.

FIATALEMBER *(legyint)* Á!

ÉPÍTŐMESTER *(egy kicsit megsértődik a kézmozdulat miatt)* Nem akarok erőszakoskodni, de szerintem nem kellene csak egy kézlegyintéssel elintézned a jó tanácsot.

LÁNY Képzeld magad a mi helyzetünkbe! Teljesen. Talán az segít.

ÉPÍTŐMESTER *(nem veszi észre, hogy a Lány szavai nem az övéire vonatkoznak — azt hiszi, hogy a Lány is őt támogatja, ezért lelkesen)* Igaz, nem kellene elmulasztanod a nagy építés napját sem. Négyszeres adagot kapnál. Ha azt bevennéd, mindjárt másképpen látnád a világot.

FIATALEMBER *(keserűen)* Rózsaszínben.

ÉPÍTŐMESTER *(most sem fedezi fel, hogy nem az egyezés hangján szóltak hozzá)* Úgy van, rögtön szebbnek látnád. Érthetőbbnek is. S ha egyszer belátnád az igazunkat, aztán már velünk tartanál, ne félj. Akár ebben a percben elkezdhetnéd a szer szedegetését. *(Az asztalon levő üvegre gondolva, a Házigazdához)* Adnál neki ebből, ugye? *(A Házigazda határozatlanul bólint)* No látod! Majd megadnád később, hiszen te dupla adagot kaphatsz. A nagy építés napjáig egészen hozzászokhatnál.

FIATALEMBER *(kellemetlen neki, hogy az Építőmester nem tágit, de el akarja még a veszekedés látszatát is kerülni, ezért másról kezd beszélni)* És aztán sokat dolgoznak a nagy építés napján?

ÉPÍTŐMESTER *(még mindig abban a meggyőződésben, hogy sikerül átnevelnie a fiút)* Persze, hogy nem. Azon a napon mindenki pihen.

FIATALEMBER Nem volna helyesebb, ha munkával ünnepelnék az építés napját?

HÁZIGAZDA *(nem bírja a hallgatást tovább)* Miért? Nálatok dolgoznak az ünnepeken?

FIATALEMBER *(azonnal elfogadja a kihívást)* Nem. De nálunk az elért eredményeket ünneplik az emberek.

HÁZIGAZDA Hát nálunk mit ünnepelnek, mit gondolsz?

FIATALEMBER *(gúnyosan)* Az eredményeket?

HÁZIGAZDA *(látja, hogy alulmaradna az erről induló vitában, ezért másra tereli a szót)* Meg az elkövetkező munkás időszakot. A jövőben végzendő szép munkát. A reményt is.

FIATALEMBER *(visszatér az eredményekre)* Tudom, hogy újra megharagszanak, de itt az eredményeken nincs sok ünnepelni való.

HÁZIGAZDA Hogyhogy?

FIATALEMBER Úgy, hogy nálunk másmilyen eredményeket szoktak ünnepelni. A befejezettet ünneplik. És azt másképp ünnepli az ember.

HÁZIGAZDA *(végre kijön a sodrából)* Hát te ünnepelj másképp! *(Fölugrik)*

FIATALEMBER *(határozottan — ötlete támadt, és rögtön kész a terve)* Jó! Majd én megmutatom, hogyan kell másképp ünnepelni. Egészen másképp.

HÁZIGAZDA Hát csak mutasd! *(Az Építőmesterhez)* Gyere, szomszéd! *(Távozóban)* Taníts meg bennünket a te ünnepedre.

FIATALEMBER Meglesz! Meglesz, ha beledöglök is, még ma kezdem. Hadd lássák, mi az építés napja igazán!

(A Házigazda és az Építőmester végighallgatják, aztán el.)

LÁNY *(szemrehányóan)* Ne vitatkozz apámmal ilyen gorombán!

FIATALEMBER *(el van foglalva a maga tervével)* Megmutatom! Kész alkotás kell az embernek, azt ünnepelje, ne a semmit, a romvárost! *(Dühösen)* Romokat építeni? Egy befejezett vityilló többet ér a legpompásabb befejezetlen palotánál is.

LÁNY Ne kiabálj! Mit kiabálsz apámra is? A végén csakugyan ki-dob.

FIATALEMBER Nem hiszem. Előbb megvárja, amíg megmutatom neki, mit tudok. Meg akar tanulni másképp ünnepelni.

Függöny

Második felvonás

Szín: ugyanott, ahol az első felvonásban — két nappal az ünnep előtt, a késő délutáni órákban. A színen a Háziasszony ül és kötöget. Hirtelen beront a Fiatalember. A foga-szóra akasztja kabátját, és leül. Poros munkaruha van rajta. Az asszonyon ugyanolyan szürke blúz és szoknya, mint az előző felvonásban a lányán, csak valamivel gyű-röttebb.

FIATALEMBER *(látszik rajta, hogy valamiért mérges — gorombán)* Itthon van?

HÁZIASSZONY *(örül, hogy végre valakinek kipanaszkodhatja magát)* Fáj a lábam. *(Sóhaj)* Már napok óta nem bírok kimenni, teljes napot ledolgozni. A lábam délutánra mindig visszakerget. Itt kell magamban üldögélni. Rettenetesen unatkozok. Olyan szívesen kinn lennék, közben némelyek azt gondolják rólam, hogy szökök a munkából.

FIATALEMBER Nem gondolja azt senki.

HÁZIASSZONY Azt hiszed? *(Nem hagyja félbeszakítani panaszait)* De, de! Mindig hamarább gondolnak az emberek rosszat, mint jót. De hát hiába minden erőlködésem, a lábamat már nem javíthatom meg. Csak fáj az, akármit csinálok. Dolgoznék, nagyon szívesen, de délutánra már mindig le kell ülnöm, és csak akadályozom a munkát, ha ott maradok. Hát inkább hazavánszorgok. Jobb, ha itthon kuporgok, mint kint. Még kedvet kapnak a többiek is a tétlenségre. *(Észreveszi, hogy a fiú nem hallgat oda, hanem mereven ül, és maga elé néz a levegőbe. Az asszony egy pillanatig megsértődve köt tovább, de az-*

tán győz kíváncsisága, és odafordul. *Hirtelen*) Te talán abba hagytad?

FIATALEMBER *(szórakozottan)* Abba. *(Megérti, mire gondol az asszony, és sietve kijavítja szavait)* Nem úgy, nem örökre, csak mostan. Nem bírtam nézni, hogy mit csinálnak, és hazajöttem. Elfogott az undor.

HÁZIASSZONY *(meglepődve)* Mit csináltak?

FIATALEMBER *(most néz csak rá — legyint, azt akarva kifejezni, hogy az asszony ügysem értheti meg undorának okát)* Persze, ez itt nem különös. Egy fecskét zavartak.

HÁZIASSZONY *(őszintén érdeklő az eset)* Sikerült megfogni?

FIATALEMBER *(a padlóra néz, és gyorsan, aprón bólogat — az asszony megnyugodva tovább köt)* De én nem bírtam nézni. *(Fölugrik, és idegesen föl-alá jár)* Mi a fenét vétett az a kis állat? Hogy nem szégyellik magukat ártatlan állatokat bántani?

HÁZIASSZONY *(nyugodtan)* Mindenhova odahordja a vackát, tönkreteszi a legszebb épületeket.

FIATALEMBER *(gorombán)* Nem igaz! *(Megbánja az erős hangot, magyarázkodni próbál)* Nem csinál az az épületeknek ugyan semmit. Sőt. Még kedvesebbé, családiasabbá teszi a házakat.

HÁZIASSZONY *(leteszi a kötést — ellenvetést nem tűrő hangon — meg van győződve igazságáról)* Nevetségessé teszi az építkezést. Meggyalázza a munkánkat. Te ezt nem értheted, de mi úgy érezzük, hogy csúfol bennünket. Kis sárgombócokból épít. Pfuj!

FIATALEMBER Csúfolódik — ez igaz. Kicsúfolja az itteniek ostobaságát. De nem azzal, hogy sárból építi a fészket. Nem ez a lényeges, ne higgye!

HÁZIASSZONY *(főlnéz)* Hát mi a lényeges?

FIATALEMBER Megmondom rögtön. Az, amit én már régóta magyarázok itt mindenkinek, az, hogy a fecske befejezi a fészket, befejezi. Ez bosszantja, dühösíti az ittenieket. Ezért zavarják naphosszat az elfáradt madarat, ezért ütik agyon. Szégyelhetnék magukat! A helyett, hogy tanulnának tőle, megölik. Igaz, ez sokkal könnyebb megoldás.

HÁZIASSZONY *(látszik, hogy hozzászokott némileg a fiú kitéréseihez, nem jön ki a sodrából)* Nem hiszem, hogy könnyebb. Befejezni egy épületet, nem olyan nagy dolog. Nehezebb bevallani még építése közben, hogy nem lesz olyan, amilyenre terveztük, bevallani, hogy tulajdonképpen elrontottuk, mint befejezni. Amikor kész, elébe állsz és elgyönyörködsz benne, közben nem mered beismerni, hogy rossz. Közel sincs ahhoz, amit alkotni akartál.

FIATALEMBER *(kicsit elképed, hogy az asszony ilyen világos okfejtéssel állt elébe)* Téved. Csakugyan elgyönyörködik az ember, ha bevégez valamit, de csak akkor, ha tudja azt is, mit hibázott alkotás közben. Csak a befejezett alkotás adhat erőt a következőhöz. A befejezetlen munka újabb torzót szül. Nincs erejük maguknak bevallani, hogy nem mernek tetőt húzni egy épületre sem, elvégezni rajta a befejező munkálatokat, kívülről, belülről, aztán elébe állni és megnézni. Nem gyönyörködni, csupán megnézni. Gyávák minderre. Ezért érzik úgy, hogy az az ártatlan kis madár is kicsúfolja magukat. Ezért biztatják föl a suhancokat, hogy még az elhagyott romok közül is hajt-

sák el őket, zúzzák szét fészüket, csapják földhöz tojásaikat. Pedig a fecskék kipusztításával nem lehet nem létezővé tenni az igazságot.

HÁZIASSZONY *(látja, hogy hiábavaló a vita, ezért újra kötni kezd — ideges, de nyuglmat erőltet magára)* Így gondolod?

FIATALEMBER Persze. *(Egy kicsit csodálkozik, hogy nem talál ellenvetésre, mással próbálkozik)* Rettenetesen csúnya látvány az eszeveszetten kiabáló és izgatott tömeg. Az első percekben nem is értetem meg, miről van szó. Mindnyájan otthagyták a munkát, és kiáltozva, hadonászva szaladgáltak.

HÁZIASSZONY Fárasztották a madarat.

FIATALEMBER Fáradt volt az már, különben a magasba röppent volna. Később valakinek sikerült szárnyon találnia. Az egész tömeg ordított örömeiben. Nem értem, hogy hagyhatják ott emiatt a munkát órákra, mikor állítólag égnek az építőláztól. S még aztán is, hogy nagy nehezen agyonütötték azt a néhány dekás „ellenfelet”, hőstettüket fél napig mesélték egymásnak, ahelyett, hogy dolgoztak volna.

HÁZIASSZONY Ilyen a szokás.

FIATALEMBER Szép szokás! Főleg hasznos.

(Elhallgatnak. Érzik, hogy ezt a beszélgetést nem érdemes tovább folytatni, de a fiú megkísérel az asszonyra egy megközelíthető oldaláról hatni.)

FIATALEMBER Mondja, sose kívánt ennél nagyobb lakást?

HÁZIASSZONY *(szinte ijedten néz föl — nem érti, hogyan került a fiú fejébe ez a gondolat, de a kérdés annyira elevenére tapintott, hogy kertelés nélkül felel)* De. Természetesen kívántam.

FIATALEMBER *(kíváncsian előredől)* És?

HÁZIASSZONY Hogyhogy és? Azt hiszem, meséltük már neked. Tudod magad is. A többiek is így élnek, barakkokban. Egyelőre nem lehet másképp.

FIATALEMBER *(gúnyosan)* Egyelőre?

HÁZIASSZONY *(nyugodtan)* Igen. Egyelőre. *(Most már érti, hogy miért kérdezte tőle a fiú éppen ezt, de igyekszik nyugodt maradni.)*

FIATALEMBER *(szeretné tovább tágítani az asszony nyugodtságán támadt rést)* Én nem hiszem, hogy maguk ebben a lakásban ideiglenesen vannak.

HÁZIASSZONY Lehet.

FIATALEMBER Mesélték, hogy ez már a harmadik lakásuk. De az első kettő is csak ilyen volt, meg ha lesz negyedik, az is csak ilyen lesz, mert amerre vonul az építkezés, arra kell maguknak is vonulni.

HÁZIASSZONY Ez igaz. Nem hagyhatjuk el az építkezést.

FIATALEMBER *(látja, hogy az asszonyon nem tud kifogni, ha így folytatja, ezért visszatér előbbi taktikájához)* De mindegy magának, hogy hol lakik? Nem vágyott még szép bútor után? *(Körülmutat, majd a padlóra bök)* Szőnyeg után? Fürdőszoba után? *(Fölnéz)* Csillárok után? Hogy legyen mindegyiküknek külön szobája, külön konyha, külön nappali? Nem szeretné, ha mindez meglenne?

HÁZIASSZONY *(a közvetlen kérdések újra fölizgatják — elárulja magát)* Persze, hogy vágytam. *(Mérgesen)* Mit kérdezgeted?

FIATALEMBER *(diadalmasan)* Meg szabad tán kérdezni. Vágyott-e modernül berendezett konyhára, olyanra, amelyben ott van az ember keze ügyében a villanytűzhely, a hűtőszekrény meg az összes beépített háztartási eszköz? Gondolt-e már arra, milyen lenne, ha úgy rendezné be saját szobáját, ahogy kívánja; milyen ágyat venne, milyen szekrényt?

HÁZIASSZONY *(önkéntelenül)* Tudnám én azt, ne félj. Elterveztem már mindent... *(Hirtelen rádöbben, hogy elárulta féltve őrzött titkát. Kissé hisztérikusan)* Hogy merészelsz ilyesmit kérdezni? Semmi közöd hozzá, hogy mire vágyódom én. *(Sírni kezd)*

FIATALEMBER *(meghökken)* Hát ennyire fáj? *(Őszintén megsajnálja az asszonyt)* Ne haragudjon rám, amiért ilyen faragatlan voltam. *(Odamegy hozzá)* Bocsásson meg!

(Az asszony megveregeti a fiú feléje nyújtott kezét, jeléül, hogy nem haragszik, de csöndesen sírdogál tovább, mert kitört belőle a sak felgyülemlett keserűség.)

HÁZIASSZONY Sokszor nem tudom, fiam, nincs-e neked igazad. *(A sírás elfojtja szavát)*

FIATALEMBER *(keserűen maga elé nézve)* Sokszor én sem tudom. *(Bólint)* Most is inkább azért ajzottam föl a vágyait, hogy igazat adjon nekem, mint másért. Szeretném hallani már valakinek a szájából, hogy nekem van igazam, hogy nem vagyok bolond, hogy helyesen gondolkodom... *(Sóhajt)* Nem bízom már úgy a magam igazában, mint amikor harcolni kezdtem érte. Félek, hogy így nem tudom folytatni ezt a harcot. *(Hirtelen az asszonyhoz fordul)* Ezért kell, hogy megmondja nekem: igazam van-e.

HÁZIASSZONY *(abbahagyja a sírást, megtört hangon)* Nem tudom, fiam. *(Megcsóválja a fejét)* Látod, egyben igazad van. Tényleg vágyódom a szép lakás meg a modern bútor után. Szeretném, ha mindegyikünknek külön szobája lenne. Még ha lehetne vendégszobánk is, hogyha jön valaki, mint te most, akkor ne velünk aludjon, hanem egyedül. Mindezt szeretném. De akkor sem merném azt mondani neked, hogy teljesen melletted állok. Mert igazat adok az építőinknek is. *(Habozik)* Tulajdonképpen nekünk, magamnak adok igazat. *(Határozottan)* Az az én igazságom, vágyaim ellenére: építeni, építeni!

FIATALEMBER *(újra dühös lesz, haragszik az asszonyra is)* Meg az enyém is! Építeni — igen. De befejezni az épületeket, nem romvárost építeni! Romokat építeni egymás mellé? Annak nincs semmi célja, se értelme.

HÁZIASSZONY *(fölkialt)* De szép! *(Maga is elcsodálkozik kiáltásán, és zavartan mondja)* Nem érdemes befejezni az épületet, ha látod, hogy sokkal szebbet tudnál csinálni. Ha látod, hogy nem olyan lesz, amelyet te akartál.

FIATALEMBER Erre már nem is tudok mit mondani. Annyit bizonygattam az ellenkezőjét hiába, hogy már kifogytam az érvekből. Szinte megdöbbenek néha attól, hogy mennyire üres vagyok, ha ellent kéne mondanom. Nem is veszem észre sokszor, mit is állítanak hibásan. *(Járkálni kezd)* Nem baj! Majd megmutatom a gyakorlatban, mit

akarok. Megláthatják, hogy milyen a befejezett építmény látványa, a kész alkotás. *(Megáll és az asszonyhoz fordul)* Az olyan házé, amely nem oszlik majd szét, mert tető védi. Az olyan házé, amelyben a lakásokat be lehet bútorozni szép és modern bútorral, éppen olyan-
nak, amilyenről az építők asszonyai álmodoznak.

HÁZIASSZONY *(érdeklődve nézi)* Hogy haladsz a munkával? Sok van még?

FIATALEMBER Van jócskán. De talán sikerül a nagy építés nap-
jáig befejezni. *(Elneveti magát)* Ezt ígértem ugyanis. Mérgemben azt
ordítottam, hogy megmutatom, hogyan kell ünnepelni a nagy építés
napját. *(Elkomolyodik)* De szeretném, szívből szeretném, ha sikerülne
célrt érnem! Már csak magam miatt is. Hiszem, hogy visszaszerzem az
önbizalmamat a befejezett munka láttán. Önbizalmat ad majd az az
ézés, hogy alkottam újra. Nem torzót csináltam, hanem alkottam!

(Egy kis szünet után az asszony egy csöppnyi sajnálkozással szólal meg)

HÁZIASSZONY Miért nem kértél meg valakit, hogy segítsen? Az
uramat vagy az építőmestert. Vagy másvalakit. Egy fiatalabb embert,
mondjuk.

FIATALEMBER *(mondani akar valamit, de visszatartja — kutatva
néz az asszony arcába, majd őszintén)* Szégyelltem. Én akarom meg-
mutatni az ittenieknek a bevégzett munka eredményét. Ha a segítsé-
güket kérem, még úgy vehetnék, hogy meghátráltam. A saját sze-
memben is éppenséggel gyávaságot jelentett volna. *(Elgondolkozva)*
Bár azon is törtem a fejem, hogyha csak én dolgozom azon az épü-
leten, akkor az itteniek közül senki sem fogja érezni az elvégzett
munka örömét. S hiába érzem majd én, elrontják kétkedésükkel a
többiek. Elrontja az a tény, hogy nem győztem meg senkit. És nem-
csak hogy gyatra lesz a tetőzet, amit egyedül cipeltem, raktam, tá-
koltam össze, hanem nem is ismeri be majd senki az igazamat, még
önmagának sem. Már csak azért sem, mert a ház nem lesz fölemelő
látvány, hanem nevetséges. *(Csüggedten lógatja fejét, az asszony saj-
nálkozva nézi)*

HÁZIASSZONY Túl nagy fába vágta a fejszédet. Ez fiatalos len-
dület, ne félj, kihevered. Valamelyik ifjú építőt kellett volna bevon-
nod a munkába. Amilyen hévvel beszélsz, talán egy egész csoportot
is meggyőztél volna.

FIATALEMBER Mondom, szégyelltem segítséget kérni.

HÁZIASSZONY Még nem késő, még mindig megpróbálhatod. Még
két teljes nap áll előtted a nagy építés ünnepéig. Fogj hozzá, biztosan
sikerülni fog segítőtársakat találnod.

FIATALEMBER *(gondolkozik az ajánlaton, majd hevesen)* Nem, nem!
Nem kell segítség. Ha eddig nem kértem, nem fogok ezután sem. Va-
lószerű, hogy be tudom fejezni magam is. Két nap nem is volna elég,
hogy azok a fiatalok beleéljék magukat a feladatba, és akkor csak saj-
nálatból segítenének, vagy tréfára vennék az ügyet. Nem, nem! Nem
merem megkockáztatni.

HÁZIASSZONY Hát igaz. Előbb kellett volna erre gondolnod. Folytasd, ahogy elkezdted!

(Néhány pillanatig csöndben ülnek. Az asszony hirtelen a térdéhez kap.)

FIATALEMBER Mi baj?

HÁZIASSZONY Újra hasogat az átkozott. Jaj! Pedig holnap a gyárba kell mennem, azt nem mulaszthatom el, mert akkor nem járhatok az építkezésre.

FIATALEMBER Micsoda rendszer! *(Fejét csóválja)* Hetente egyszer kötelező a gyári munka.

HÁZIASSZONY Muszáj. Ezzel biztosítjuk a zavartalan építkezést, másképp nem lehetne.

FIATALEMBER S nem akadt még olyan ember, aki vállalta volna, hogy kizárólag gyári munkát végezzen?

HÁZIASSZONY De, akadtak ilyenek. *(Bizonytalanul)* Nem tartottuk őket vissza ettől, de... hogy is mondjam, gyanakodva néztünk rájuk. Én is, persze. Nem mentünk velük együtt dolgozni, mert féltünk, hogy bolondok. Végül is visszatértek a normális életbe. Hallottam egyről, aki felakasztotta magát, mert a környezete gyanakodva nézte. Lehet, hogy többen meg is szöktek. Általában furcsáknak, csodabogaraknak tartjuk az ilyen embereket.

FIATALEMBER Pedig hasznos lenne, ha a lakosság egy része vállalná a gyári munkát meg az ellátó szolgálatok elvégzését.

HÁZIASSZONY Nem tudom. Nem hiszem. Felborulna a megszokott rendünk. Elszakadnának az építéstől.

FIATALEMBER Hogyhogy? Természetesen el kellene ismerni, hogy az a munka is egy bizonyos fajta építés. Ami munka, az már építés is.

HÁZIASSZONY Én nem így látom.

FIATALEMBER Pedig így van.

HÁZIASSZONY Lehet.

FIATALEMBER Maga például nem élvezi a gyárban, ha kikerül egy-egy doboz kész konzerv a gépből? Még a régi helyen dolgozik, ugye?

HÁZIASSZONY Ott.

FIATALEMBER Nos, nem élvezi, hogyha látja, mennyi tartósított élelmiszer halmozódik fel a gépe melletti drótkosárban a keze munkája nyomán? Nem érez egy csöpp örömet sem?

HÁZIASSZONY Nem mondom, örülök. Örülök, ha becsületesen sikerül elvégeznem a munkám, meg, persze, akkor is, ha többet tudok termelni a szokottnál.

FIATALEMBER *(diadalmasan)* Látja. Ez a munka öröme. Ezt érezné akkor is, ha befejezne egy épületet, csak sokkal nagyobb mértékben, mint ott a gyárban. Úgy örülne, mint még soha... *(Megakad, mert félbeszakítja a háziasszony tagadó fejmozdulata)*

HÁZIASSZONY *(nyugodtan)* Nem hiszem. Lehet, hogy örülnék, de nem biztos, hogy annyira, mint ahogy te gondolod. Továbbra is lát-nám a kész épület silányságát, és fájna a szívem. Sirhatnék kom támadna, sírnék is talán. A konzerv, az más. És más volt a cipőgyár-

ban is, ahol dolgoztam, meg más a szappangyárban. Össze sem lehet hasonlítani az építéssel. Az építésben éppen az az öröm: szüntelenül újramegtenni, szebbet, jobbat keresni, tökéletesebbet tervezni. Igen, ez az igazi öröm, ezt össze sem lehet hasonlítani emezzel az apró elégedettséggel.

FIATALEMBER *(szinte ijedten nézi a lamentáló asszonyt)* Furcsa emberek maguk. Nem is kellett volna vitatkoznom itt senkivel. Talán egyszerűen képtelenek az én igazságom megértésére. Pedig én hiszem, hogy ez nemcsak az én igazságom, hanem a maguké is, mindannyiunké. De lehet, hogy ez itt nem áll. Nem értem.

HÁZIASSZONY *(dicséretnek veszi a fiú szavait — meglepéssel)* Na látod.

FIATALEMBER *(hirtelen eszébe jut valami — gyorsan)* Mondja, és a gyárépületek be vannak fejezve? Bevakolva, tetővel, mindennel?

HÁZIASSZONY *(rögtön felfogja, mit akar a fiú)* A legtöbbje nincsen.

FIATALEMBER *(még élénken)* De vannak olyanok is, amelyek igen?

HÁZIASSZONY *(megrázza a fejét)* Azt hiszem, mindnek van hiányossága. A legtöbbje be sincs vakolva. *(Elmosolyodik)* Ne izgasd magad föl ezen! Ha érdekel, vagy ha nem hiszel nekem, legföljebb elsé tálsz majd a lánnyal a gyárnegyedbe, és megnézed az építményeket. Csak tudnod kell, hogy nálunk a gyárakat is igen sűrűn költöztetik. Mint a vasútállomást, amiért annyira haragudtál.

(A Fiatalember nem felel. Fejét a kezébe hajtja. Nyílik az utcai ajtó, és belép a Lány. Ő is poros munkaruhában van, nadrágban.)

LÁNY Szervusztok. Mit lóg az orrotok? *(Leveti a kabátját.)*

HÁZIASSZONY Eredj, mosdjál meg, és öltözz át! Ne érdekeljen az orrunk!

LÁNY Csak hagyjuk a fölösleges érzékenykedést! Már érdeklődni sem szabad egyes emberek lelkiállapota iránt?

FIATALEMBER *(fölemeli a fejét — kedvtelve nézegeti a lány poros alakját)* Úgy látszik, nem fogyott ki az építőlázad. Még mindig tele vagy energiával?

LÁNY Tele ám. Többel, mint te.

FIATALEMBER Szaladj be akkor, és öltözz át! Meghívlak sétálni.

LÁNY *(évődve)* És ha nem megyek?

FIATALEMBER Akkor egész este egy hoppon maradt gavallért kell bámulnod.

LÁNY Kényszer?

FIATALEMBER Bizony.

HÁZIASSZONY Eredj már!

(A Lány beszalad a másik szobába. A Háziasszony elgondolkodva néz utána, majd a fiúhoz fordul.)

HÁZIASSZONY Nem gondoltál már arra, hogy letelepedj nálunk?

FIATALEMBER *(megleپődik, de aztán rájön, hogy az asszony a lánya miatt kérdi)* Nem, azaz igen. Megfordult már a fejemben ilyen

gondolat, de aztán úgy döntöttem, hogy nem maradok itt. Tulajdonképpen ki sem bírnám, már csak a nyugalmam miatt is vissza kell térnem.

HÁZIASSZONY Építész vagy, itt is megbecsülnének. Dolgozhatnál a tervezőirodában.

FIATALEMBER *(fáradtan legyint)* Á, én nem bírnám ki, hogy tervezek, tervezek, és sehol semmi eredményét ne lássam. Csak romokat építsenek nekem?

HÁZIASSZONY *(összeráncolja homlokát)* No nem éppen romokat!

FIATALEMBER Mindegy. Ne haragudjon a szóért! Azt akarom mondani, hogy én be akarom fejezni alkotásaimat. Ez az egész. Én győzni is akarok néha, hogy küzdeni tudjak, maguk pedig csak az újat hajhásszák. *(Látja, hogy az asszony fölháborodik)* Ne haragudjon, de így látom. Mindig akad fölfedezni való ismeretlen terület, újdonság, de ennek ellenére, minden hiba ellenére be kell fejezni az elkezdett műveket. Emiatt nem leszek itt tervező sem, más sem.

HÁZIASSZONY *(erre nem válaszol, mert unja már a vitát, s mert van még mondanivalója lánya érdekében)* Ahogy akarod. Ellenben gondoltam valamire. Fiatal vagy, meg itt élsz, amíg le nem telik a tanulmányi éved, legalább iratkozz be a szakszervezetbe.

FIATALEMBER Melyikbe?

HÁZIASSZONY *(kezével széles mozdulatot tesz)* Hát a...

FIATALEMBER Persze, persze! Félti a lányát?

HÁZIASSZONY *(megreppen, de aztán ő is nyíltan kezd beszélni)* Természetesen féltem. Az én lányom.

FIATALEMBER Nem lesz semmi baja. *(Hirtelen egész őszintén az asszony elé lép)* Szeretem ugyanis.

HÁZIASSZONY *(meghökken a váratlan szerelmi vallomás hallatára — igyekszik ő is teljesen őszinte lenni)* Gondoltam, fiam. De hát akkor miért nem iratkozol be abba a szakszervezetbe? Tekintsd formáságnak az egészet!

FIATALEMBER Tekinthesem én azt formáságnak, akkor sem érdekes beiratkoznom. Amíg a lánya nem ért egyet velem, amíg kitart amellett, amit beleneveltek az építőláziól, építkezésről meg sok egyébről, addig csak szerencsétlenek volnánk mindketten egy esetleges házasságban. Ezt maga is beláthatja. *(A Háziasszony bólint. A fiú sóhajtván folytatja)* Ezért nem iratkoztam be, és nem is fogok beiratkozni a szakszervezetbe. *(Közelebb hajol az asszonyhoz)* Ettől a kísérletemtől várom az eredményt. A nagy építés napján a lányának is megmutatom a kész házat, ha csak be tudom fejezni. Akkor talán belát egyet-mást.

HÁZIASSZONY Látod, őt segítségül hívhattad volna.

FIATALEMBER Nem, nem. Őt a legkevésbé. Őelőtte szégyelltem volna leginkább, ha segítségért kell folyamodnom. Hiszen őelőtte lesz a legbüszkébb is.

HÁZIASSZONY Pedig jó lett volna, ha együtt dolgozik veled. Nem tudom, nem vársz-e túl sokat ettől a munkától most, túl nagy eredményt. Vigyázz, fiam, nehogy csalódnod kelljen!

FIATALEMBER *(fél — az asszony szavai elébe idézik a vereség képét — fölkiált)* Nem! Nem lehet, hogy most is csalódjak! Annyit

várok tőle! Igaz, ennek semmi jelentősége sincsen a végeredmény szempontjából. Majd meglátjuk. Minden reményem a munkám eredményében van. Még a szerelmemet is kockára tettem. Nem szabad csalódnom!

(Beszalad a szobába a Lány. Az első felvonásbeli ruhájában van.)

LÁNY *(vidáman)* Kesz vagyok! Mehetünk, gavallérom! *(Észreveszi a fiú arcán a felhőket)* Min szomorkodsz már megint? Ha sétálni akarsz velem, akkor ne vessz rám, különben nem megyek! *(Vizsgáló testtartást vesz fel, várja a fiú arcán a mosolyt)* Ez még nem az igazi. Ez sem. *(Végül a fiú elneveti magát)* Na látod! Most mehetünk. Szervusz, anya.

HÁZIASSZONY Kellemes szórakozást! Vigyázatok magatokra!

LÁNY Ne félj semmit, anya! Tenyereken hordom ezt a fiút. *(A Fiatalemberhez fordul)* Megyünk? *(Észreveszi, hogy a fiún munkaruha van)* Hanem te is átöltözhetél volna. Miféle gavallér vagy így?

FIATALEMBER Ne haragudj, gondoltam, jó lesznek így is.

LÁNY Nekem, persze, jó vagy. De mit szóljak, ha csúfolnak majd a többiek, hogy egy madárijesztővel sétálok? *(A Fiatalember vállat von)* Na, gyerünk, mert még elsírod magad! *(Belekarol a fiúba, elindulnak.)*

Függöny

Harmadik felvonás

Szín: A Fiatalember háza előtt — az ünnep előtti nap esti óráiban. Frissen vakolt ház, a szín jobb sarkánál tovább terjed; teteje nem, de bal vége látható. Mögötte építkezés, előtte balról téglarakás, középen és jobbról szeméthalom, köztük meszestaliccska. A Házigazda a téglákon ül, az Építőmester pedig a talicska szarván. Beszélgetnek.

ÉPÍTŐMESTER *(fölnéz a házra, és megcsóválja a fejét)* Még majd csakugyan befejezi.

HÁZIGAZDA *(elneveti magát — mintha örülne valaminek)* Ugye? Nagyon erősen nekifogott.

ÉPÍTŐMESTER *(ő is elmosolyodik)* Makacs ez a fickó, azt meg kell hagyni.

HÁZIGAZDA Kemény.

ÉPÍTŐMESTER *(újra fölnéz)* Furcsa. *(A Házigazdára néz, mondani akar valamit, de aztán megrázza a fejét, és megint csak a házra tekint.)*

HÁZIGAZDA Na, mi az?

ÉPÍTŐMESTER *(megvonja a vállát)* Semmi, csak furcsa. *(Minden átmenet nélkül megjön a szava)* Hát nem furcsa neked ez a ház? Mint-ha nem is volna igazi, mintha egy másik világból pottyant volna ide. *(A Házigazda bólogat)* Ezért mondom, hogy furcsa. Nézz körül! Sehol egy hasonló. Mintha valahonnan idepottyant volna. Csodálatos!

HÁZIGAZDA (*mosolyogva*) Nézd a vén szamarat! Úgy szónokolsz, hogy mindjárt fölküldelek az ifiúrhoz. Menj, segíts neki!

ÉPÍTŐMESTER (*egy kicsit bűnbánóan*) Ugyan már, miket beszélsz! Hát nincs igazam?

HÁZIGAZDA (*elkomolyodik*) A csuda tudja. Vannak nálunk is bevakolt épületek.

ÉPÍTŐMESTER (*ő is komolyan figyel — érezni, hogy halálosan komolyan tárgyalnak*) De azoknak nincs tetejük.

HÁZIGAZDA Vannak betetőzött épületeink is.

ÉPÍTŐMESTER Csakhogy nincsenek bevakolva.

HÁZIGAZDA Eredj! (*Méltatlankodva*) Vannak talán betetőzött, bevakolt épületeink.

ÉPÍTŐMESTER Vannak, de ahogy én emlékszem, nincs padlásuk, ezenkívül a belső munkákat sem végeztük el.

HÁZIGAZDA (*ennél a pontnál szinte felordít*) Jó, hogy mondd! Itt sincsenek befejezve a belső munkálatok. (*Többször diadalmasan a házra bökö.*)

ÉPÍTŐMESTER (*legyint*) Ennek jobbára mi vagyunk az okai. De ennek a háznak vannak ablakai is, van vízvezetéke...

HÁZIGAZDA (*döbbenten*) Voltál bent?

ÉPÍTŐMESTER (*zavarba jön*) Nem. Nem. Csak bekukkantottam. Láttam, rendes lépcsősor...

HÁZIGAZDA Szóval voltál! Hagyjuk! És ő látott?

ÉPÍTŐMESTER (*még mindig zavartan*) Nem. Remélem, nem.

HÁZIGAZDA Ne szégyeníts meg! Nem vagy biztos még abban sem, hogy látott-e?

ÉPÍTŐMESTER De biztos vagyok. (*Gyámoltalanul elhallgat.*)

HÁZIGAZDA (*mérgesen*) De miben? Abban, hogy látott, vagy abban, hogy nem?

ÉPÍTŐMESTER Nem láthatott, mert fönt volt a tetőn. Meglestem előbb.

HÁZIGAZDA Milyen vagy? Csakugyan fölmehtnél segíteni neki.

ÉPÍTŐMESTER (*valahogy vissza kívánja adni a gúnyolódást*) Föl is mentem volna, de tudtam, hogy senkitől sem fogad el segítséget.

HÁZIGAZDA (*dühbe gurul és feláll*) Mit mondasz? Föl is mentél volna? (*Fuldoklik a méregtől*) Még hogy nem fogad el segítséget? Kinek az anyagát használja, ha nem a mienket? Csak azért, hogy megvalósítsa (*a homlokára csap*) egyik bogarát. Elpocsékol annyi mindent a mienkből, csakhogy bebizonyítsa nekünk rögeszméjének bebizonyíthatatlan igazságát.

ÉPÍTŐMESTER (*a házra mutat*) Elég nagy rögeszme.

HÁZIGAZDA (*mérgelődve*) Az. És sokba kerül.

ÉPÍTŐMESTER (*hangsúlyozva*) Ő dolgozott rajta.

HÁZIGAZDA Akarod mondani: ő pocsékolta rá azt a sok drága anyagot.

ÉPÍTŐMESTER (*huncutkodva*) Azért valld be, hogy nem kis munka volt!

HÁZIGAZDA Nincs itt mit bevallani. Fölösleges volt.

ÉPÍTŐMESTER (*még mindig az előbbi hangnemben*) Te mondtad, hogy kemény gyerek.

HÁZIGAZDA (*megenyhül*) Keménynek kemény. (*Morog*) Csak nem tetszik, hogy ennyire értetlen.

ÉPÍTŐMESTER Azt mondja: mi vagyunk az értetlenek.

HÁZIGAZDA (*újra dühös*) Meg a többiek mind. Az egész nép. Csak éppen ő okos. Idejött, körülnézett és kioktat bennünket: nem úgy kell csinálni, hanem emígy. Mintha nem is ő jött volna ide tanulni, hanem mi hívtuk volna: legyen szíves, mutassa már meg, hogyan is kell valójában építkezni.

ÉPÍTŐMESTER Tehát nem tetszik? (*A házra mutat.*)

(*A Házigazda nem felel. Visszaül a téglákra, háttal a háznak. Az Építőmester várja egy darabig a feleletet, majd ő is gondolataiba feledkezik.*)

HÁZIGAZDA (*Egy idő múlva*) Egyedül nehéz lehetett mégiscsak. (*Nézi a házat, az Építőmester bólint*) Bár megérdemelte, hogy kiíródjon, már csak a keményfejűségéért is. De azt is meg kell mondanom, hogy jól dolgozott. Ahhoz képest, persze, hogy egyedül csinálta. Ez mentsége lehet a hibákra, amelyeket meg fog mindenki látni.

ÉPÍTŐMESTER Próbáljuk meg nem hibakereső szemmel nézni!

HÁZIGAZDA (*legyint*) Nem is magunkról beszélnek. Mindenki ide jön a száját tátani, meglásd. Sok mindent mondanak majd, de első-sorban a hibákra fognak rámutatni. Ezért jobb, ha mi is tisztában vagyunk velük.

ÉPÍTŐMESTER Szerintem jobban tesszük, ha az egész eredményét nézzük.

HÁZIGAZDA Most úgy beszélsz, mint ő. Tőle hallottad ezt.

ÉPÍTŐMESTER Lehet. De engedd meg, hogy végigmondjam! Szerintem megeshet, hogy sohasem lehet befejezni az ég-világon semmit.

HÁZIGAZDA Á, hagyjuk a vitát! Esküszöm, oda kerülök, hogy már nem is tudom, mit állítok és mit tagadok. Néha előnt a méreg, fejbe-csapnék valakit, még téged is, ne haragudj. Egyszerűen arról van szó... (*Az Építőmesterre néz*) Neked, azt hiszem, őszintén megvallhatom. Egyszerűen szólva: meginogtam. Nemcsak hogy nem tudom, hol az igazság, melyik oldalon, hanem a magam igazában sem hiszek már. Ez a legrettenetesebb.

ÉPÍTŐMESTER Ez.

HÁZIGAZDA Egész életemben hittem.

ÉPÍTŐMESTER A hit a szívünkben van, a lelkünkben. A mi igazunk — az mi magunk vagyunk. Nem tagadhatjuk meg magunkat. Látod, ide jövök hozzá, lesem, mit csinál, de nem azért, mert különösképpen érdekel, hanem mert szeretném, ha kudarcot vallana. Ez önbizalmat öntene belém a további munkához. De ugyanakkor kedvelem a fiút. Tetszik az, ahogy harcol az igazáért. (*Keserűen fölnevet*) Talán még örülnék is neki, ha győzne, ebben az elveinkkel és szokásainkkal vívott harcában. (*Elkomolyodik*) De nem engedhetem a meggyőződéseimet sem csak úgy (*kezével mutatja*) odaveszni. Ezért vitatkoztam veled, szinte az ő szavaival, meg látszólag kissé az ő oldalán. Szerettem volna, ha tökéletesen meggyőzől, ha lehengetsz érveiddel. (*Elhallgat*)

HÁZIGAZDA *(érdeklődve)* Sikerült?
 ÉPÍTŐMESTER *(nem felel, csak néz maga elé.)*
 HÁZIGAZDA *(ordítja)* Nem?

(Az Építőmester mozdulatlanul ül. A Házigazda a kérdés pőzában vár. Balról bejön a Suhanc, néhány társával.)

SUHANC *(főlényes hangon a többieknek)* Itt cirkusz lesz. Az a külföldi bemutatja nektek az összes trükkjeit.

(A gyerekek vihognak. A Házigazda és az Építőmester meglepve nézik a kis csoportot.)

SUHANC *(élvezi a sikert)* Ilyent még nem láttatok, kölykök, ez a „világ legtökéletesebb építménye” nevet viselő objektum. *(Az idegenvezetők mozdulatait utánozza)* Páratlan és egyedülálló a világon! Építője korszakunk óriása, új irányzatok alapítója, közösségünk felvirágoztatója.

(A gyerekek nevetnek, a Házigazda felugrik, és fenyegetően közelebb lép a Suhanchoz.)

HÁZIGAZDA Mit mondasz? Te!

SUHANC *(hátrálva)* Beszélgetek a többiekkel. *(Társai hátulról bökődösik; biztatásukra szemtelen lesz)* Talán szabad itt is beszélgetni? Ez tiltott terület?

HÁZIGAZDA Ne akard, hogy beszélgessek veled! *(Fenyegetően)* Csak morogj!

SUHANC *(a többiekhez)* Na, lógás, kölykök! Ez védett terület, örök is vannak. Állami cirkusz! *(A Házigazda dobant egyet, erre a társaság kirohan.)*

ÉPÍTŐMESTER *(utánuk néz — egy kis idő múlva)* Te csakugyan véded?

HÁZIGAZDA *(visszaül előbbi helyére)* Mit csináljak? a szívemhez nőtt már, meg csakugyan szívvel-lélekkal dolgozik a céljáért, becsületesen. Ha mást nem is, de legalább sajnálom. Nem engedhetem meg, hogy röhögjenek rajta mindenféle éretlen tacsok.

ÉPÍTŐMESTER A mai fiataltság!

HÁZIGAZDA Nem úgy gondoltam. Eszembe jutott, hogy jönnek majd a társaink. Mi lesz, ha azok is kórusban rákezdi? Holnap búcsújárás lesz itt. A nagy építés napján mindenki szabad. Csakugyan „cirkusz” lesz. Ide tódulnak megbámulni, hogy mit csinált „ez a külföldi”.

ÉPÍTŐMESTER Ne mérgeledj! Éppen azért csinálta, hogy megnézzék, és okuljanak.

HÁZIGAZDA Ez igaz. Nem is azért mérgeledök tulajdonképpen, hanem mert biztos vagyok benne, hogy nevetnek rajta, esetleg kigúnyolják.

ÉPÍTŐMESTER Hát még ha szónokolni kezd!

HÁZIGAZDA Az. *(Elmélázva)* Valahogy hozzámnőtt ez a fiú. A bogarai ellenére, vagy éppen azokkal. Ha bántják majd, úgy fogom

érezni, mintha engem bántanának. Úgy érzem, hogy nekem szabad vitatkoznom veled, veszekednem is, de ha más csinálja ezt, védelmére kelek.

ÉPÍTŐMESTER *(huncutkodva)* Szegről-végről rokonok is vagytok, nem?

HÁZIGAZDA *(meglepődik)* Hogyhogy? *(Az Építőmester nem felel, csak mosolyogva húzogatja a vállát. A Házigazdának eszébe jut, mit is akar mondani)* Ja! *(Fejével mutatja, hogy megértette a célzást. Egy idő múlva)* Hát persze, nagyon vonzódnak egymáshoz a lányommal.

ÉPÍTŐMESTER *(kíváncsian)* S te nem vagy ellene?

HÁZIGAZDA Furcsa, de nem tudom, hogyan is állok velük. *(Sóhajt)* Ha nem volna ilyen makacs a fiú, semmi baj nem lenne. De tulajdonképpen éppen azért szeretem, mert makacs. Egyszóval nem tudom, hogyan viszonyuljak hozzájuk, csak azt tudom, hogy féltem a lányomat. Szeretném biztonságban tudni.

ÉPÍTŐMESTER *(megértően)* Természetesen. Én hiszem is, hogy a fiú megváltozik, és rendbejön a szénája. Még tervező is lehet belőle nálunk.

HÁZIGAZDA *(legyint)* Á! Kérdezte már a feleségem is, és kijelentette, hogy nem vágyik a tervezőségre. Haza akar menni.

ÉPÍTŐMESTER Pedig mintha javult volna az utóbbi időben, amióta mi is kértük, engedjék meg neki a külön építkezést. Még a szerből is hazahozta négyszeres ünnepi porcióját.

(Mielőtt a Házigazda felelhetne, bejön egy ember, munkaruhás építkező.)

ELSŐ EMBER Jó napot! *(Vizsgálgatja a házat. Előrébb jön, le-fel sétál, kutató szemekkel.)*

HÁZIGAZDA és ÉPÍTŐMESTER Jó napot! *(Hallgatva nézik.)*

ELSŐ EMBER Hm! *(Még egyszer körüljárja szemével a házat, aztán az előtte ülőkre néz)* Hallom, holnap valamilyen ünnepség lesz itt.

ÉPÍTŐMESTER Nem ünnepség, hanem az a fiatalember, aki csinálta a házat, beszélni fog.

ELSŐ EMBER Miről?

ÉPÍTŐMESTER *(mérgesen)* Mit tudom én, hogy miről! Jöjjön el, ha érdeklí, és hallgassa meg!

ELSŐ EMBER Hm. *(Végigméri az Építőmestert, majd a Házigazdát is)* Jó, lehet, hogy érdekes lesz. Maguk itt lesznek?

HÁZIGAZDA Nem. A fene tudja, hogy hol leszünk. *(Szinte ordítva mondja ezt, mert hirtelen tehetetlen harag támad benne az elkerülhetetlen és számára csupa váratlan fordulatot rejtő jövő ellen.)*

ELSŐ EMBER Jó. Azért én mégis eljövök. *(El)*

ÉPÍTŐMESTER *(hogy visszatérjenek a beszélgetéshez, meg hogy megvigasztalja a Házigazdát, úgy folytatja az előbbi témát, mintha mi sem történt volna)* Kivette a szert is. Mire elfogyasztja, akkorára egész közénk való fickó lesz belőle. *(Elmosolyodik)* Még rendes építőházat is kap. Négyszeres adag! *(Vágyakozóan sóhajt.)*

HÁZIGAZDA *(előbb értetlenül hallgatja a beszédet, de aztán rájön, miről van szó)* Ugyan, ne beszélj erről! Nekünk vette ki a szert, hogy örömet szerezzen vele.

ÉPÍTŐMESTER *(most ő pislog értetlenül)* Nekünk? *(Leplezetlenül önti el az öröm)* Négyzeres adagot? Mindet mi fogyasszuk el? Esküszöm, rendes fickó!

HÁZIGAZDA Mit örülsz annyira? *(Megvetően)* Amikor látom, hogy mennyire ugrálsz érte, rögtön az a gyanúm támad, hogy a fiúnak igaza van, csakugyan pálinka. *(Az Építőmester meghökkenve hallgatja)* Még én is ezt a hülye örömet éreztem, amikor láttam, hogy hozza a négyszeres adagot. Lehet, hogy náluk ilyen a pálinka.

ÉPÍTŐMESTER Ugyan! *(Felszabadultan nevet)* Mindegy, minek nevezed.

HÁZIGAZDA Nem mindegy. Mert ha csakugyan pálinka, akkor csálnak bennünket, akkor semmiféle építőlázunk nincs.

ÉPÍTŐMESTER Vigyázz, messzire mész!

HÁZIGAZDA Akkor egyszerűen részeket vagyunk tőle, mint az övéi szoktak lenni.

ÉPÍTŐMESTER *(mosolyogva — ő nem hisz ebben)* És a pótszer akkor kávé?

HÁZIGAZDA *(komolyan)* Lehet, az kávé.

ÉPÍTŐMESTER *(idegesen nevet — nem szereti az ilyen komplikált ügyeket, ezért szívesen eloszlatná társa komorságát is)* Ne törd ezen a fejed! A végén kislül, hogy csak tréfált velünk, te meg itt országos ügyet csináltál volna belőle *(A Házigazda komoly marad)*, s ami rád nézve még rosszabb: lelkiismereti kérdést. Mit kell erről filozofálni? Hogy a többiek nem beszélnek erről?

HÁZIGAZDA Érdekelnek is a többiek! Ha ők nem teszik, akkor nekem sem szabad? *(Hirtelen)* Hanem...

(A Második ember félbeszakítja. Bejön, és ugyanúgy viselkedik, mint az Első. Bólint a beszélgetőknek, azok visszabólintanak. A Második ember is megcsodálja a házat. Mielőtt kimegy, biccent az üldögélőknek, azok ismét viszonozzák. A Házigazda alig várja, hogy elmenjen, mert elhatározását mielőbb közölni akarja az Építőmesterrel.)

HÁZIGAZDA *(miután meggyőződött róla, hogy eltávozott a Második ember, odamegy az Építőmesterhez, és izgatottan közel hajol hozzá)* Te! *(Az Építőmester félelemmel vegyes csodálkozással és kíváncsisággal hallgatja)* Ide figyelj! Abból a szerből mi nem iszunk semennyit!

ÉPÍTŐMESTER *(megdöbben — valami egészen mást várt)* Miért? Ha ő nem issza, akkor tán eldobjuk?

HÁZIGAZDA *(nyomatékkal)* El.

ÉPÍTŐMESTER *(nem hisz a fülének)* Az egész adagot?

HÁZIGAZDA Mind eldobjuk. Csak így bizonyíthatjuk be, hogy nem pálinkáról van szó. *(Szembefordul az Építőmesterrel)* Máskülönben részeg disznó vagy csakugyan, ahogy ő mondta.

ÉPÍTŐMESTER *(megadja magát — gyámoltalanul)* Ha gondolod...

HÁZIGAZDA *(szeretné megértetni magát mindenáron)* Nemcsak a gondolataimról van szó. Tény, hogy így van. Ha két kézzel kapunk utána, udvarias arcot vág hozzá, maga fogja megtölteni a poharakat, és meg lesz győződve az igazáról. Ezt nem engedhetjük meg neki. Nem iszunk semennyit belőle, ezt jól jegyezd meg!

ÉPÍTŐMESTER Ugye...

HÁZIGAZDA Kérlek, ne beszéljünk többet erről! Ígérd meg, hogy megteszed, amiben megállapodtunk, és kész!

(Jön a Harmadik ember. Ez akadályozza meg az Építőmestert, hogy megismételje kérdését.)

HARMADIK EMBER *(miután mindent megnézett a házon)* Jó napot! Hallom, valami ünnepély lesz itt holnap.

HÁZIGAZDA *(unja a kérdezőtetést; ironikusan)* Hogyne lenne! Én vagyok a ceremóniamester. Olyan ünnepélyt habarintunk ide holnap, hogy szétáll tőle a füle. Ebben az országban még nem volt ekkora ünnepély, garantálom magának.

HARMADIK EMBER Ne mondja! *(Csodálkozva nézi a nevetgélő Építőmestert)* Maga is részt vesz rajta?

HÁZIGAZDA *(az Építőmester helyett beszél, mivel az a nevetéstől nem jut szóhoz)* Ő lesz a nevető bohóc. *(Az Építőmester elkomolyodik)* Olyan vicceket tud, hogy még én is megpukkadok, ha hallom őket, pedig nekem már háromszor is előadta. *(A Harmadik ember csodálkozva ingatja fejét)* Lehet, hogyha megkéri rá, elmond egyet most is. *(Az Építőmester indulatosan nemet int, a Harmadik ember pedig nevetni kezd ezen, mert most már az ő szemében bohóc az Építőmester)* Csak tudni kell megkérni.

HARMADIK EMBER Én igazán szépen megkérném...

ÉPÍTŐMESTER Nem!

HÁZIGAZDA Hagyja csak! Holnap nem lesz érdekes, ha most meghallja. Nem mindenki nevet háromszor rajta, mint én.

HARMADIK EMBER Jó. Úgy látszik, én nem értek a kérelem kellő formájához. *(Indul)* Megyek, megmondom a feleségemnek, hogy áll a helyzet. Köszönöm a felvilágosítást. Vizontlátásra. *(El)*

HÁZIGAZDA Sok ábrándozást holnapig!

ÉPÍTŐMESTER Ugye...

HÁZIGAZDA Remélem, nem haragudtál meg, amiért azt mondtam, hogy bohóckodni fogsz.

ÉPÍTŐMESTER Nem, hanem...

HÁZIGAZDA Remélem, nem a szer ügyében, mert arról nem tárgyalok.

ÉPÍTŐMESTER *(mérgesen)* Ne remélj semmit, hanem hagyjál végre beszélni! *(A Házigazda leül, hogy megmutassa erre való hajlandóságát)* Csak meg akartam kérdezni tőled, miért mondtad annak az alaknak, a legelsőnek, hogy nem jövünk el az ünnepélyre vagy micso-dára. Ezt komolyan gondolod?

HÁZIGAZDA Komolyan. *(Újra föláll)* Hanem erről elég sokat kel-lene mesélnem, de nekünk már mennünk kell. Unom, hogy én legyek a tájékoztató ez előtt a ház előtt. Majd elmesélem útközben, jó?

ÉPÍTŐMESTER Rendben van. Csak ne komplikáld fölöslegesen!
(Fözlál)

HÁZIGAZDA Szereted az egyszerű dolgokat. (Porolgatja a nadrágját, s közben gondolkodik) Azt hiszem, mégsem tudom egyszerűen elmondani. Sokkal bonyolultabbak az okok. (Elmosolyodik) Nekem fáj, hogy nem jövök holnap. De nem tetszene az sem, ha jönni kellene.

ÉPÍTŐMESTER Érdekel ez is. De miért gondolod, hogy én se jöjjek?

HÁZIGAZDA Tőlem eljöhetsz. (Elgondolkodik) De igazad van, talán csakugyan jobb volna, ha te is otthon maradnál.

ÉPÍTŐMESTER (személyes szabadságában érzi korlátozva magát) Miért?

HÁZIGAZDA Ezt kérdem én is. (Az Építőmester legyint) Komolyan beszélek. Hidd el, nem tudom még magamnak sem teljesen megmagyarázni a dolgot.

ÉPÍTŐMESTER Akkor hogy akarod nekem?

HÁZIGAZDA (kínzó gondolatai ellenére elneveti magát) Tudtam, hogy ezt fogod kérdezni. Ismerlek, mint a tenyeremet. Talán ezért is merem kérni, ne gyere te sem holnap ide. (Indul. A további beszélgetés a színpad bal sarkában folyik.)

ÉPÍTŐMESTER Próbáld mégiscsak megokolni! Így sehogy sem értelek.

HÁZIGAZDA (feléje fordul) Meg is próbálok. Nekem is szükséges ez a magyarázat. Legalább világos lesz előttem is néhány dolog. Majd pontokba foglalva mondom el, hogy érthetőbb legyen. Először is: szeretem a fiút, s bántana, ha kinevetnék. Másodszor: lehet, hogy magam is nevetnék rajta, s akkor még jobban bántana a lelkiismeret. Harmadszor: lehet, hogy közbeszólnék, és kiállnék mellette, elveszteném a társaim megbecsülését. Negyedszer: megeshet, túrném, hogy sértegensék, s akkor még a magam megbecsülését is elveszteném. Ötödször: nem tudom, mit szólna a lányom, ha hagynám, hogy gúnyolják a fiút, de azt sem tudom, mit szólna akkor, ha rajtam is nevetnének meg a fiún is. (Hirtelen felkiált) Látod, a lányomat sem szabad engednem! (A fejét vakarja, tehetetlen határozatlanságában.)

ÉPÍTŐMESTER És mi közöm nekem mindehhez?

HÁZIGAZDA Nem érted? Olyan helyzetben vagy, mint én. Te is síkraszállnál érte, és akkor röhögnének rajtad. Vagy velük röhögnél, s akkor szégyellnéd magad. Később el se jönnél hozzánk.

ÉPÍTŐMESTER Igaz, igazad van. Jobb lesz, ha a fenekemen csücsülök.

HÁZIGAZDA (szenvedélyesen) Nem igaz! Az sem lesz jó, ha otthon ülünk. Gyávaság lesz. Szökés a választás elől. (Magát marcangoló dühvel) Kényelmes dolog, ugye, kivárni, míg a többiek döntenek! Csücsükélni otthon, iddogálni a négyszeres adagot, amit ajándékba kaptál, és nyugodtan túrni, hogy odakint történjék, aminek történnie kell.

ÉPÍTŐMESTER Hát akkor elmenjünk?

HÁZIGAZDA Nem mehetünk, mert akkor döntenünk kell. Azonnal döntenünk kell. Te tán elhatároztad, kivel tartasz? (Az Építőmester a vállát vonogatja) Látod, ezért nem mehetünk. Vele tartasz, vagy a majdan ellene harcolókkal?

ÉPÍTŐMESTER És ha a többséggel tartanánk?

HÁZIGAZDA Akkor mindenképpen otthon kell maradnunk, mert a többség ellene fog fordulni. *(Megmozdul)* De gyerünk most már! Mit álldogálunk?

ÉPÍTŐMESTER Nem hívjuk?

HÁZIGAZDA Gondolod, jönne már ő is haza?

ÉPÍTŐMESTER Itt volna az ideje.

HÁZIGAZDA Hát akkor próbáljuk meg, szóljunk neki! *(Vissza-mennek a színpad közepére, a ház elé. Útközben megszólal az Építőmester.)*

ÉPÍTŐMESTER *(évődve)* Hallod-e?

HÁZIGAZDA Mi az?

ÉPÍTŐMESTER Elfelejtetted tovább sorolni az érveidet: hatodszor, hetedszer...

HÁZIGAZDA *(elmosolyodik)* Ugyan! *(Fölkiabál a ház felső része felé)* Fiú! *(Egy kis idő múlva ismét)* Fiú!

ÉPÍTŐMESTER Úgy látszik, nem hallja. Majd én. *(Kiabál, ugyanúgy fölfelé nézve, mint a Házigazda)* Fiú! *(Egy idő múlva együtt)* Fiú!

HÁZIGAZDA Nagyon belemerült a munkába. Ne zavarjuk!

ÉPÍTŐMESTER *(sóhajt)* Gyerünk!

HÁZIGAZDA Úgyis jön később a lányom, majd vele megy haza.

ÉPÍTŐMESTER *(nevetve)* Annak a hangját biztosan meghallja.

(Közben bejön a Negyedik és az Ötödik ember. Nézik a házat.)

NEGYEDIK EMBER *(a mellette elhaladó Házigazdához)* Hallom, holnap valamilyen ünnepély lesz itt. Igaz?

(A Házigazda és az Építőmester szó nélkül kimennek. A két ember csodálkozva bámul utánuk.)

Függöny

Negyedik felvonás

Szín: Ugyanaz, amely az első két felvonásban. Idő: a nagy építés napjának délelőtti órái. — Az asztalon az első felvonásból ismert fekete üveg, mellette egy jókora korsó, ugyancsak fekete. A Házigazda az asztalnál ül, felesége a poharakat törölgeti.

HÁZIASSZONY Szóval nem megy el az ünnepélyre?

HÁZIGAZDA Hányszor mondjam már, hogy nem lesz ünnepély? *(Idegesen)* Gyűlés lesz, mondjuk. Ha nem hallgatják meg — röpgyűlés. Ha vitába szállnak vele — népgyűlés. Egyszerűen megnyitónak is lehet nevezni. A fiú megnyitja házának kapuit az összegyülekezett szájtáti tömeg előtt.

HÁZIASSZONY Én mégis azt hiszem, hogy valakinek vagy éppen sokaknak valóságos ünnepély lesz. Nálunk olyan ritkán történik valami érdekes esemény, hogy a legkisebb ok is megmozgatja az embereket.

HÁZIGAZDA Hát most megvan az ok is meg a mozgás is.

HÁZIASSZONY Még mindig nem feleltél a kérdésemre.

HÁZIGAZDA Nem az ördögöt! Százszor is megmondtam már, hogy nem megyek el.

HÁZIASSZONY Miért?

HÁZIGAZDA *(felugrik, és szembefordul a feleségével)* Ha még egyszer kérdezed, hát én... hát én... *(Hirtelen nem is talál megfelelő szavakat.)*

HÁZIASSZONY *(nyugodtan)* Na, mit csinálsz?

HÁZIGAZDA *(megpillantja a felesége kezében levő poharakat)* Mind odaverem a poharakat a földhöz, mert ezt a miértet ma már nem is százszor, hanem legalább ezerszer hallottam.

HÁZIASSZONY De egyszer sem feleltél rá kielégítően.

(A Házigazda valami nagyot akar mondani, de aztán felesége makacssága láttán csak vállat von, és visszaereszkedik a székbe.)

HÁZIASSZONY *(végignézi a műveletet, majd hozzáfog a rábeszéléshez)* Amit te csinálsz, vagy amit tenni szándékozol, szerintem nem más, mint szökés. Szökés a felelősség elől. Mert most úgy illene, hogy vele menj. Ha nem is állsz ki mellette, legalább véd meg az esetleges durvaságoktól! Ki tudja, mire vetemednek vele szemben.

HÁZIGAZDA *(eddig úgy ült, mint aki nem is hallja a hozzá intézett szavakat, de most közbeszól)* Mire gondolsz? Csak nem képzeled, hogy bántja majd valaki?

HÁZIASSZONY *(ütni akarja a vasat, amíg meleg — még nagyobb hévvel fog a rábeszéléshez)* Nem hinném, hogy veszély fenyegetné, bár megtörténhet. Támadhat olyan ötlete egy hülye fickónak, hogy le kell rombolni a fiú házát. *(Eszébe jut egy emlék)* Eszembe jutott a fecske. *(Férje csodálkozó szemekkel nézi)* Hát, hogy a fecske fészket is leromboljuk.

HÁZIGAZDA Ő nem fecske.

HÁZIASSZONY Persze, hogy nem. De olyan hévvel ellenezte a fecskék irtását, hogy most önkéntelenül is... Tudod, csakugyan van valami hasonlóság köztük. Vehetné valaki úgy is, hogy csúfolódik velünk. Az építményével. Mint a fecskék is. Hogy szegyet akar ránk hozni, nálunk tanul, és mégis ilyen vacakot épített. Azaz, mit tudom én, hogy milyen a háza, de hát egyedül csinálta, és egyedül mégse készíthette el úgy, mint hogyha segítettek volna neki. Ha le akarnák bontani, szembeszállna velük bizonyosan, a felhevült tömeg pedig sok mindenre képes. Talán bántalmaznák is, vagy még rosszabb...

HÁZIGAZDA *(elfordul az asszonytól)* Összevissza beszélsz. *(Elneveti magát, rekedten)* Miféle fecskék meg fészkek? Nem megyek el vele, akármit is mondasz. Segítséget pedig nem kért, mert egymaga akarta csinálni. *(Hirtelen idegesen)* Hagyjuk abba ezt a témát, kérlek!

HÁZIASSZONY *(leteszi a törlőrongyot)* Abbahagyjuk, ha megígéred, hogy elmész vele. Meg kell védened. Legalább most segíts rajta!

HÁZIGAZDA Hallgass már erről! Senkitől és semmitől sem kell őt megvédeni. Jössz itt nekem az előérzeteiddel, mint mindig, ha valamit kívánsz tőlem. Hagyjál, mondom!

HÁZIASSZONY *(egészen közel megy hozzá)* Kérlek, ne hagyd magára! Nagyon kérek! Nem kell kiálnod mellette, csak legyél ott! Ez minden, amit kérek.

HÁZIGAZDA *(fölugrik, és néhány lépést hátrál, hogy messzebb kerüljön a feleségétől — ordít)* Nem! Nem! Nem megyek sehova!

LÁNY *(a kiabálás alatt jött be az utca felől — izgatott ő is)* Mit kiabálsz, apa?

HÁZIGAZDA *(ijedten rezzen össze a hangra, lassan megfordul, majd amikor megpillantja a lányát, lecsöndesedve mondja)* Semmit, csak anyáddal vitatkoztunk.

HÁZIASSZONY Nem akar elmenni vele. *(A jobboldali ajtóra mutat.)*

LÁNY *(meglepődve)* Nem?

HÁZIGAZDA *(visszaül az asztal mellé)* Nem. Sőt szeretném, ha te sem mennél.

LÁNY De miért?

HÁZIGAZDA Nem magyaráztam el már? *(Fáradtan)* Nem akarsz tán te is úgy veszekedni, mint anyád?

LÁNY Azt hittem, hogy csak tréfálsz. De mindegy. Lehet, hogy jobb is, ha nem megyünk vele, mert majd úgy érzi, segíteni akarunk neki. *(Eszébe jut, amit kint látott. Felujjong)* Mennyien vannak a háza körül! Óriási tömeg várja. Már majd szétpukkadnak a kíváncsiságtól. *(Elkomolyodik)* Nem kell segítenünk neki. Nemcsak, hogy nem volna hálás érte, hanem még meg is sértődne. Hagyjuk egyedül megívni a harcát! Remeg a küzdelemért. Az életét tette rá talán.

HÁZIASSZONY *(szinte sikoltva)* Te is azt mondog, amit apád? Nem akarsz vele menni?

HÁZIGAZDA Anyádnak előérzetei vannak.

HÁZIASSZONY Vannak is. Még mindig beteljesedtek.

LÁNY Ugyan, anyus. Te mindig érzel valamit előre, ahányszor csak valaki a családból csinálni kíván valamit.

HÁZIASSZONY *(sértődötten)* Majd meglátjuk. Ő különben sem tagja családuknak, tudtommal.

LÁNY *(elpirul)* Jó, jó. Megyek, elújságolom neki, mekkora tömeg várja. *(Szalad a jobb ajtó felé.)*

HÁZIGAZDA *(fölkialt)* Ne! *(A Lány ijedten megfordul. Apja feléje nyújtja a kezét.)*

LÁNY De miért ne mondanám meg, apa? Annál nagyobb kedvvel indul a küzdelembe.

HÁZIGAZDA *(maga sem érti teljesen, miért kiáltott)* Eredj, csak eredj! No! Szaladj csak hozzá!

(A Lány el jobbra. A Házigazda kezére támasztja fejét. A felesége melléje ül.)

HÁZIGAZDA Ne haragudj rám! *(Az asszony nem válaszol)* Fölhúzd itt az orrodát hiába. Hiidd el, így a legjobb. Nem sok vizet zavar-

nék, meg ahogy a lányod is mondja, még meg is sértődhetne, ha látná, hogy gyámkodni készülök fölötte.

HÁZIASSZONY *(bólint)* Lehet, amilyen bolondos. *(Férje karjára teszi a kezét)* Nem is haragszom rád. Tudod, hogy soha nem is tudtam komolyan megharagudni rád.

(Megilletődve hallgatnak. Érzelmek és gondolataik foglalják el őket. Jön az Építőmester.)

ÉPÍTŐMESTER *(az ajtóban)* Jó napot, szomszéd! Hogy van, szomszédasszony?

HÁZIGAZDA *(bólint — láthatóan megőrül az Építőmester érkezésének)* Kerülj beljebb!

HÁZIASSZONY Jól vagyok, de még mennyire. Fiatalosan. *(Fölkel, és helyet kínál az Építőmestert.)*

ÉPÍTŐMESTER Köszönöm. *(Leül, és megpillantja az asztalon a korsót.)*

HÁZIGAZDA Mi újság?

ÉPÍTŐMESTER Nálunk semmi. *(Elmerül a korsó nézegetésében. Szeretné megállapítani, hogy tele van-e.)* Az asszony elment a többiekkel a fiú háza elé, én meg átrándultam hozzátok. *(Elszánja magát a kérdésre)* De látom, nálatok van újság. Ekkora korsót én már régen nem láttam. *(Fejével arra int.)*

HÁZIGAZDA *(elborul)* Akkor ezt se nézd! Úgyis hiába látod. *(Mérges)* Nem megbeszéltük, hogy nem iszunk belőle?

ÉPÍTŐMESTER Ja, csak nem a fiúé?

HÁZIGAZDA De, éppen az övé. És nem nyúlunk hozzá, egy csöppet sem veszünk belőle a szánkba.

ÉPÍTŐMESTER Azt hittem, nem gondolod komolyan, amikor mondtad.

HÁZIGAZDA *(kirúgja maga alól a széket)* Te azt hitted, az meg amazt. Hát mit hisztek, a fene egye meg? Én csak úgy a levegőbe beszélek? Pocsékolom a szavakat, mint egy szóakrobata? Amit mondtam, megmondtam, azt úgy is gondoltam, és nem másképp. Nem adok tán föl rejtvényeket? „Fejtsétek meg, mit gondolok!” Így gondolom, és kész, függetlenül attól, hogy ki mit hisz.

HÁZIASSZONY Csöndesebben! Mit ordítasz?

ÉPÍTŐMESTER *(fölkölt a beszéd alatt)* Jól van, szomszéd. Megyek is már, ha úgy akarod. Nem kell énrám kiabálni, mondhattad volna egyszerűbben is! *(Indul az ajtó felé, de fele úton megáll, várja, hogy visszaszólítsák. Mivel azonban senki sem tartóztatja, visszafordul)* Nem vártam volna azért, hogy szó nélkül hagysz kiemenni.

HÁZIGAZDA *(lassan elmosolyodik)* Nem is hagytalak volna, de tudtam, hogy úgysem mész. *(Nevet)* Vagyunk mi már olyan barátok, hogy ilyesmiért ne hagyjuk ott egymást.

ÉPÍTŐMESTER *(ő is mosolyog)* Nézd a ravaszát!

HÁZIASSZONY Üljön csak le, szomszéd! Ne nézzen erre a morgólódásra, majd megnyugszik már! *(Férjéhez)* Tartsd magad féken egy kicsit. Ül le te is, és ne lamentálj. *(Végignézi a férje és az Építőmes-*

ter letelepedését, majd az utca felé indul) Beszélgessetek csak! Én elszaladok, körülnézek az utcán, hátha hallok valamit. *(El)*

ÉPÍTŐMESTER Könnyen mérgelődsz.

HÁZIGAZDA Sok a bajom. *(Sóhaj)* Tudod úgyis, hogy mennyi minden gyötör. Ne haragudj!

ÉPÍTŐMESTER *(legyint)* Nem megyünk? *(A Házigazda megrezzen)* Tartjuk magunkat a megegyezésünkhöz?

HÁZIGAZDA A lányom se megy. Szerinte is a legjobb, ha hagyjuk a fiút, hadd vívja meg a maga harcát.

ÉPÍTŐMESTER Tudod, szinte szeretném, ha sikerülne neki meggyőznie a mieinket. De ebben nem hiszek. A legszívesebben nem is gondolok erre, és mégis minduntalan ez jár az eszemben.

HÁZIGAZDA Én is így vagyok. Az asszonynak azonban előérzetei vannak, zavar, hogy menjek a fiúval. A lányom viszont azt tanácsolja, hogy maradjak itthon. Nem tudom, mit csináljak.

ÉPÍTŐMESTER És mit szól a fiú?

HÁZIGAZDA Ő semmit. Valószínűleg a lányomnak van igaza. A fiú megsértődne, ha vele akarnánk menni. *(Bizalmasan)* Mennyit törttem ezen a fejem én is! Ezer variáció, legalább ezer fordult meg bennem, de egyet sem találtam minden szempontból kielégítőnek. Még csak félig sem voltak jók. S mi a vége? Az, hogy egyáltalán nem tudom már, hogyan is kellene viselkednem, mit kellene tennem, és azon túl már azzal sem vagyok tisztában, kinek az álláspontja helyes.

ÉPÍTŐMESTER *(megértően nézi)* Igen, pont így van. A legjobb megvárni, mit tesz a többi. Más nincs hátra.

(Beszalad a Lány. Utána komoly, a szokottnál valamivel sápadtabb arccal a Fiatalember. Tiszta munkaruha van rajta.)

LÁNY *(meglátja az Építőmestert)* Jó napot! *(Boldogan ránevet az apjára)* Úgy készülődik, mint egy vőlegény.

FIATALEMBER Jó napot! Nem lehet azt olyan egyszerűen. Nem vagyok megszokva, hogy mindenki engem bámuljon.

HÁZIGAZDA Neked jó reggelt kellene kívánni, hiszen csak most bújtál ki.

ÉPÍTŐMESTER *(tréfálkozva)* Az ám, mekkora tömeg gyűlt már össze miattad, te meg ilyen lustán kászálódsz. Lódulj, és mondj nekik egy pár jó dolgot, hadd örüljenek! Nehogy meghalljam, hogy valaki panaszkodik, hogy nem volt érdemes elmennie a szószéked elé!

FIATALEMBER *(elkomolyodik)* Nehéz lesz jó dolgokat mondani. Reggel óta nem is jut semmi az eszembe. Ma van a nagy építés napja, és én befejeztem a házamat, örökké csak ezt ismételve, nem tudom elhessegetni magamtól. *(Ránéz az Építőmesterre, majd a Lányra)* Csakugyan annyian vannak?

LÁNY *(boldogan — ő élvezi az eseményeket, és biztosabb a fiú győzelmében, mint az maga)* Csakugyan, ha mondom. Rengetegen összegyűltek. Az egész tömeg téged akar látni. Meg akarnak ismerni, alig várják, hogy kilépj elébük.

ÉPÍTŐMESTER (*bólogat*) Jó lesz, ha valóban sietsz. Már a feleségem is elég régen eltotyogott. Nem bírta ki, hogy itthon üljön.

FIATALEMBER (*zavartan álldogál, egyszer csak felfedezi a korsót az asztalon*) De miért nem isznak a szerből? (*Szégyenlősen nevet*) Gondoltam, elhozom, ne vesszen kárba. (*A férfiak nem mozdulnak*) Iszogassák bátran, maguknak hoztam! (*Az Építőmester megköszörüli a torkát, de pillantása találkozik a Házigazdával, és csöndben marad*) Csak ne szégyelljék magukat, fogjanak hozzá!

HÁZIGAZDA (*megunja az unszolást*) Öntsél inkább magadnak! Én most nem kívánom a szert. A magam részét elfogyasztottam, s az untig elég.

ÉPÍTŐMESTER (*sietve*) Ami engem illet, én sem kívánom. (*Kutató pillantást vet a Házigazdára.*)

FIATALEMBER Nem is rossz ötlet. Csakugyan töltök magamnak egy pohárával. (*A Lányhoz*) Te sem akarsz?

LÁNY Nem, nem. De azért te ihatsz.

FIATALEMBER Persze. (*Egy tele pohárral tölt magának*) Hátha használ, és több bátorságot kapok tőle. (*Egy hajtásra megissza. A többiek kíváncsian nézik, az Építőmester sóvárogva figyel*) Brr! Egy kis „építőház”!

ÉPÍTŐMESTER (*nyel egyet*) Jó?

FIATALEMBER Ühüm. Erős. Akar?

ÉPÍTŐMESTER (*a Házigazdát nézi*) Nem, nem. Csak kérdeztelek, hogy neked mennyire ízlik.

FIATALEMBER Remélem, van annyi hatása, amennyit elvárok tőle. Az íze nem fontos. (*Nézegeti a poharat*) De azért nem iszok többet. Tiszta kell, hogy legyen az agyam, ha beszélek az embereknek. Más-képp nem tudom meggyőzni őket. (*A Lányhoz lép. Halkan*) Félek, hogy így sem.

LÁNY Ugyan már, ne légy borúlátó! Hiszen a házat is sikerült egyedül befejezned.

FIATALEMBER De ez nem olyan egyszerű. Oda csak szaktudás és erő kellett, némi ügyesség.

HÁZIGAZDA Itt is ügyesség kell.

FIATALEMBER (*ránéz*) Nem tudom, mit mondjak. Egész reggel ezen gondolkodtam, és nem találtam elég meggyőző szavakat.

HÁZIGAZDA Mit is mondhatná?

FIATALEMBER (*feldühösíti ez a lemondó hang*) Hát azért van mit mondani. Úgy, főbb vonalakban előttem is áll a terv. Az alkotásról kell beszélni, a megalkotott művekről. A torzók és a művek, az elvetélt és a kiérlelt művek közötti különbségekről kell beszélnem.

LÁNY (*bizakodva*) Tudsz te mit mondani.

FIATALEMBER Rá kell bíznom magam az ihletemre. Kiállok, és amit érzek meg gondolok, azt elmondom. Felelek arra, amit kérdeznék. Majd csak lesz valahogy.

ÉPÍTŐMESTER Nem innál még egy pohárával?

FIATALEMBER Nem, köszönöm. A befejezett munka öröméről kell beszélnem. Az elégedettségéről, a beteljesedésről, az elkövetett hibák vállalásáról, a kísérletezés természetes és nem erőltetett szükségességéről, az emberek szükségeiről, főleg erről.

LÁNY Menni fog.

FIATALEMBER Nem tudom. Nehezen szánom rá magam az indulásra. *(A Lányhoz)* Tudod, az örömről, a beteljesedésről, a befejezettségről nehezebb beszélni, a csalódásról, az újrakezdésről, az újnak kipróbálásáról sokkal könnyebb. A csalódásnak például annyi változata van, annyi szó arra a sok változatra, hogy az ember nem is gondolkodik, csak tódulnak szájára a kész mondatok. De az örömről, még a bevégzett munka örömről is, nagyon nehéz szólni. Az ember inkább magáról a munkáról beszélne. Sőt csakis arról meg a hibákról. *(Magának)* Mégis meg kell próbálnom valahogy.

HÁZIGAZDA Csak bátran!

FIATALEMBER Kiállok elébük, és elmondom: *(Beleéli magát a helyzetbe)* Ez az én munkám. Azért csináltam, hogy megmutassam és megmagyarázzam. A mai nap, a nagy építés napja a legjobb alkalom arra, hogy szóljak. Mert úgy érzem, szólnom kell, nemcsak a munkámért, hanem a közösség munkájáért, fáradságáért, minden izzadságcöppjéért. Azokért szólok, és azokért kérem, hogy hallgassanak meg figyelmesen. *(Hirtelen visszazökken a valóságba)* Majd csak megy valahogy.

LÁNY *(el van ragadtatva, elképzeli, hogy a szeretett fiú mindezt a kíváncsi tömeg előtt mondja el)* Csak folytasd! Mondd tovább!

ÉPÍTŐMESTER Hallgatjuk.

HÁZIGAZDA Térj a lényegre!

FIATALEMBER Nem is tudom, hogy mi a lényeg. Azt hiszem, kergetnem kell egy darabig, mire úgy-ahogy ki tudom mondani, mit érzek. Valahogy be kell bizonyítanom ezeknek az embereknek, hogy a befejezett munka öröme magába foglalja a közben elkövetett hibák tudatát is, azok vállalását is magába foglalja, és nemhogy gyengülne, hanem éppen erősödik ezáltal, hiszen így lesz csak igazi lehetőség új és szebb, hibátlanabb, egészen tökéletes művek alkotására. Meg kell magyaráznom, hogy azért építettem azt a házat, mert meg akarom mutatni nekik, vállalom az összes hibáit, látom őket ugyanúgy, ahogy ők, és mégis eltölt az alkotó öröme, mert kész a ház. Aki állandóan be nem fejezett, végig nem csinált munkát végez, nem teljesíti be alkotásait, nem harcolja végig harcát, az tulajdonképpen szökik saját maga elől, szalad saját maga beteljesedése elől, az maga is torzó marad, mint műve.

HÁZIGAZDA Itt vigyázz!

FIATALEMBER *(ránéz)* Igen. Nagyon kell vigyáznom, hogy meg ne sértsek senkit. Ha megsértem az ittenieket, akkor nem csináltam semmit. Majd megpróbálok az asszonyokra is hatni. Elmesélem, milyen szép lakásokat kapnának, milyen bútorokat, s hogy a jól berendezett otthonról szövögetett minden álmuk teljesülne, ha befejeznék az épületeket.

HÁZIGAZDA *(indulatosan)* Az csakugyan hatásos! Ezt már kipróbáltad.

FATALEMBER *(meglepődik — azt hitte, az asszony nem mondta el beszélgetésüket férjének)* Elmesélte?

HÁZIGAZDA *(bólint)* A feleségem azóta rágja a nyakamat.

ÉPÍTŐMESTER *(kíváncsian)* És a pálinkáról beszél-sz-e nekik?

FIATALEMBER (*mosolyog*) Nem. Az most mellékes.

ÉPÍTŐMESTER Szerintem az nem is olyan mellékes dolog. Ha őszinte vagy, el kellene mondanod nekik, hogy be akarsz tiltani a szer fogyasztását. Hogy igazságosan tudjanak ítélni.

HÁZIGAZDA Hagyd már abba ezt a fecsegést! (*Az Építőmester sértődötten elfordul*) És ne sértődj meg, ha rád szól az ember! Mintha nem tudnád, hogy ez nem döntő dolog, és csak fölösleges vitát idézne elő. (*Még mondana valamit, de jön a felesége.*)

HÁZIASSZONY (*a Fiatalemberhez*) Te még itthon vagy? Azt hittem, elkerültük egymást.

FIATALEMBER (*határozatlanul*) Még... nem indultam el.

LÁNY Mit láttál, anya?

HÁZIASSZONY (*lelkesebben számol be a látottakról — ő is büszke rá, hogy a náluk lakó idegen keltett ekkora érdeklődést*) Tódul a nép a házad felé. Tele vannak az utak. Rengetegen lesznek. Jól ki kell nyitnod a torkodat, hogy meghalljanak. Hanem azt hiszem, ideje is már, hogy elindulj. (*Férje felé fordul, de a Fiatalembertől kérdezi*) Nem akarsz, hogy veled menjen valaki?

FIATALEMBER (*a Házigazda dermedten ül, az Építőmester sem moccan*) Nem, nem! Jobb lesz, ha egyedül megyek. Félek, hogy nagyobb lesz a lámpalázam, ha a házbeliek közül ott van valaki. (*A Lányhoz*) Te sem jössz el, jó? Majd én aztán mindent részletesen elmesélek.

LÁNY (*boldogan enged*) Eredj csak! Majd itt várlak az ajtó előtt.

FIATALEMBER (*jólesik neki a kedvesség*) Nagyszerű lesz! (*Körül néz*) Hát akkor indulok. (*Határozatlanul*) Csakugyan annyian vannak?

LÁNY (*sietve, az anyja helyett*) Nagyon sokan. De nem félsz tán tőlük? Minél többen meghallgatnak, annál jobb.

HÁZIASSZONY (*közbevéág*) Nem lehet megszámlolni őket, annyian vannak. Rajtunk kívül talán ott van minden ráérő ember. Pedig ma nem dolgoznak, ma igazán biztos lehetsz benne, hogy az itteniek többsége téged les.

FIATALEMBER Igen, igen. Igazuk van. Minél többen hallják az igazságot, annál jobb. (*Az ajtó felé indul, de ott visszafordul. Az asszony és a lánya egészen az ajtóig kísérik*) Viszontlátásra. Majd előkerülök nagy izzadtan a beszéd után. (*Kényszeredetten nevet izgalomában.*)

ÉPÍTŐMESTER Sok szerencsét!

HÁZIGAZDA Indulj bátran, fiam! Várunk.

(*A fiú elmegy. Az asszony és a Lány is visszatérnek a szoba belsejébe. A Lány az apja mellé ül.*)

HÁZIASSZONY Legjobb lenne óvatosan utána menni. (*A Házigazda a fejét rázza*) Tudom, hogy te nem akarsz. (*Az Építőmesterre néz*) Maga, szomszéd, nem próbálná meg?

HÁZIGAZDA (*fölmordul*) A fiú határozottan kért bennünket: ne menjünk oda. Mit szervezkepsz itt? Nem kívánunk sem védőangyalokat, sem amatőr detektíveket játszani.

(A Lány az apjára néz. Látszik rajta, nem tudja, mit te-
gyen.)

ÉPÍTŐMESTER *(gyámoltalanul)* Tényleg, olyasmit mondott... Ha már ő akarta, hogy maradjak, akkor maradok.

HÁZIASSZONY Gyávák! Az a szegény gyerek olyan izgalomban van, hogy igazán nem tudhatja, mit akar, vagy jobban mondva nem tudja, hogy mi válik hasznára.

HÁZIGAZDA *(gúnyosan)* És ezt pont te akarod most megállapítani?

HÁZIASSZONY *(mindjobban felháborodik azon, hogy javaslatát nem vették komolyan)* Lehet, hogy jobban megállapítom, mint ő, de biztosan jobban, mint ti, akik belekergettétek ebbe a vállalkozásba meg ebbe az izgalomba.

HÁZIGAZDA *(komolyan kezd vitázni)* Hogy érted ezt?

HÁZIASSZONY Ahogy mondom. Talán nem ti lovaltátok bele? Nem ti vitáztatok vele mindenről, amit megállapított, ahelyett, hogy ráhagytátok volna?

HÁZIGAZDA Azt állítod, hogy mi ültettük fejébe a bogarait a mi közösségünk megváltásáról, az építkezés átszervezéséről, az itteni szokások megváltoztatásáról meg a többiről? Tán mi tanácsoltuk neki, hogy ezt csinálja?

HÁZIASSZONY Majdnem.

HÁZIGAZDA *(főlpattan)* Hogyhogy majdnem? Egyáltalán nem! Semmit sem. Ezek az ő saját bogarai voltak.

HÁZIASSZONY És ti pedig szentek vagytok, angyalok valósággal. Nem is ti vezettétek addig, hogy belefogjon az építkezésbe egyedül, hogy megpróbálja a lehetetlent! Á, ti ártatlanok vagytok, mint a ma született báránycok.

HÁZIGAZDA Vedd tudomásul, hogy abban, amit fölsoroltál, és amit a mi számlánkra akarsz írni, ártatlanok vagyunk!

HÁZIASSZONY Nem is tettetek semmit?

HÁZIGAZDA *(ordít)* Nem! Hallod? Nem!

ÉPÍTŐMESTER *(szeretné kibékíteni a veszekedőket)* Nem érdemes ezen összekapni. Majd, ha hazajön a fiú, akkor meglátjuk a tennivalókat. Előre nem kell törni a fejünket. Azt hiszem, legokosabban tesz-
szük, ha csöndben megvárjuk.

LÁNY *(eddig feszülten figyelte az eseményeket)* De még mennyire érdemes ezt megvitatni. Kell is! Még aztán is, ha csakugyan megvárjuk, amíg hazajön. Ezekben a percekben elég sok bajunk van, de aztán még több lesz, ha nem tisztázzuk kinek-kinek az állásfoglalását és szerepét. Várjuk most meg, míg hazajön!

HÁZIASSZONY *(halkan)* Ha egyáltalán hazajön. (Az Építőmester és a Lány meglepetten néznek rá, de férje nem hallja.)

HÁZIGAZDA *(még mindig az előbbit folytatja)* Csak azt tettük, ami természetes volt. Ha ő meg akarta semmisíteni eddigi céljainkat, elveinket, bátran mondhatjuk: életünket, akkor mi védekeztünk. Ez csak természetes. Hogy ezen a határon nem mentünk túl, azt ő is bizonyíthatja, ha hazajön.

HÁZIASSZONY *(hangosabban, egyenesen férjének)* Ha hazajön.

HÁZIGAZDA (*ránéz*) Gyerekség! Már megint az előérzeteid. Mi baja történhetne?

HÁZIASSZONY Nem az előérzeteimről van szó. Arra nem gondoltál, hogyha vereséget szenved a sokaságtól, akkor mi lesz vele? Nem a testével, hanem a lelkével. Egy biztos: ide többé nem jön. Még az árnyékunkat is elkerüli, hiszen elég nagy ez a „romrengeteg”, ahogy ő mondta, ahhoz, hogy eltűnjön a szemünk elől mindörökre. Haza is utazhat rögtön.

LÁNY (*ez a lehetőség fölrázta, erre eddig nem gondolt — felugrik, és az ajtó felé szalad*) Megyek, megnézem, mit csinál.

HÁZIGAZDA (*utána siet*) Várj! Megállj! Ezek anyád rémképei, ne ugorj mindjárt be neki!

LÁNY Ezek nem rémképek. Ez a valóság, nagyon jól tudod. (*Viszszafordul*) Vagy te talán elfogadtad az ő nézeteit, hogy olyan biztos vagy benne, mindenki elfogadja a beszéde után? Nem hiszem, mert akkor most ott állnátok mellette te is meg a szomszéd is.

HÁZIGAZDA Te talán elfogadtad a nézeteit teljes egészükben?

LÁNY Nem arról van szó. Nem énrólam van szó, hanem terólad. Amikor elindultam, meg most, hogy rögtön elindulok majd, most van rólam szó. És én tudom is, mit kell tennem. Azért megyek. (*Indul.*)

HÁZIGAZDA Ne! Ne menj!

LÁNY Miért ne? (*Visszanéz.*)

HÁZIGAZDA (*kétségbeesve*) Parancsolom, hogy maradj!

LÁNY (*viszszafordul*) A szülő parancsol gyermekének? (*Legyint*) Ezen már túlvagyunk.

HÁZIGAZDA Nem úgy gondoltam . . .

ÉPÍTŐMESTER (*barátja segítségére siet*) Apád csak jót akar. Nem kell elhamarkodnod a dolgot. El is kerülheted a fiút odafelé. Hátha hamarosan megérkezik. (*Az asszonyhoz fordul*) Mondja maga is, szomszédasszony, hogy ne cselekedjen meggondolatlanul!

HÁZIASSZONY Lehet, hogy jobb, ha elmegy. Legtöbbet ő segíthet a fiúnak. S ha úgy érzi, hogy mennie kell, én nem állnék elébe.

ÉPÍTŐMESTER Ne tanácsolja még maga is ezt!

HÁZIASSZONY Őszintén mondtam.

LÁNY Én csakugyan úgy érzem . . . (*Lesüti a szemét. Mikor felemeli, határozottan néz az apjára*) El kell mennem. Nem hagyhatom magára.

HÁZIGAZDA Nem állok utadba, ha őszintén egyetértesz vele mindenben; ha szerinted is úgy kell építeni, alkotni, élni, ahogy ő mondja.

LÁNY Hogy döntsek én, ha te, aki nálam okosabb, tapasztaltabb vagy, nem tudtál dönteni?

HÁZIGAZDA Azért kérdem, mert egész életedet tönkretetheted. Ha ilyen alapvető dolgokban sem értesz vele egyet, másokban még kevésbé fogsz. Vigyázz!

LÁNY Ne félj! Ha igaza van, előbb-utóbb ő győz, s a többiekkel együtt vele tartok. Ha nincs igaza, megpróbálok bebizonyítani neki. A többiek is segítenek majd ebben. Azért jött ide, hogy tanuljon.

HÁZIGAZDA A többiek gúnyolni fogják, nem segítenek neki. Arra ne várj!

LÁNY Te segítettél talán? Semmit sem tettél érte, igaza van anyának.

HÁZIGAZDA Mit tehettem volna? *(Lánya magatartása lassan meg-
töri)* Magam sem tudom, mit gondoljak. *(Elfordul a Lányától, dereka
kissé meggörnyed, mintha testileg is gyöngült volna)* Nem térített el
nézeteimtől, de nem is erősített meg bennük a vele való vita. Nem
tudom, hogyan kell építeni, hogy volna jobb — ez vált nyilvánvalóvá
az egészből, s ez vált bizonyossá számomra. Nem hiszem, hogy egész
eddig életem céljátévesztett volt, de teljes értékűnek sem mondha-
tom. Nem tudom, hogy be kell-e fejezni az alkotásokat, és hogyan.

ÉPÍTŐMESTER *(meggyőződéssel)* Nem lehet teljesen befejezni sem-
mit.

HÁZIGAZDA *(ránéz)* Nem tudom. *(A Lányára pillant)* Meg kell
várni, hogy mit mondanak a többiek.

LÁNY *(az indulattól szinte fölsikolt)* Ha a többiekre vársz, akkor ne
tartóztass tovább! Én nem várok senkire. Mennem kell! *(Az ajtó felé
fordul.)*

HÁZIGAZDA Ne! *(Kiáltva)* Ne menj!

LÁNY *(néhány lépést tesz)* Ne kiabálj utánam! Engedj utamra! Én
látom az utam, és azon akarok menni.

HÁZIGAZDA Ne menj! Várj még!

*(Az utca felőli ajtón kopogás hallatszik. Dermedt csönd
támad. Az asszony szólal meg, rekedten.)*

HÁZIASSZONY Szabad!

*(Újra kopognak. A kinn levő feltehetőleg nem hallotta a
felszólítást. Az asszony az ajtóhoz siet, és kitárja.)*

HÁZIASSZONY Gyere be!

*(Belép a harmadik felvonásbeli Suhanc. Gyámoltalanul
megáll néhány lépés után, sapkáját leveszi és a kezében
forгатja.)*

SUHANC Jó napot kívánok!

HÁZIGAZDA No, mi az?

SUHANC *(zavartan)* Kérem, engem küldtek, hogy jelentsem...

*(Hirtelen feloldódik a hangulat, mindenki kíváncsi lesz.
Körülfogják a Suhancot.)*

HÁZIASSZONY Nyögd ki már, minek küldtek!

ÉPÍTŐMESTER Ki küldött?

SUHANC Hát... az emberek mondták, hogy jöjjenek el...

LÁNY Minek? Mi történt?

SUHANC Az az idegen, aki itt lakott...

HÁZIGAZDA Ne kertelj! Mi van vele?

SUHANC Meg kell mondanom, kérem... Összeroncsolódott...

*(A Lány fölsikolt. Az anyja hozzásiet, a Házigazda elkapja
a Suhanc kabátját.)*

HÁZIGAZDA *(szinte hörög)* Ki bántotta? Bántották? Ki tette ezt
vele?

SUHANC Nem bántották. Én ott se voltam. Csak aztán láttam...

HÁZIGAZDA *(maga elé)* Nem bántották. *(A Suhanchoz)* Mi történt vele?

SUHANC Rázuhant a fal. Nem jó helyen ment. Biztosan el akarta kerülni az embereket. Így mondják. Arra már három éve abbahagyták az építkezést. Omlik szüntelenül.

LÁNY *(közbekíált)* Nem igaz!

SUHANC Igaz, kérem, állandóan omlik. Azt mondják, nem tudta, hogy ott az utca közepén kell járni. Aláment, és betemette a fal, majdnem teljesen.

LÁNY *(suttogja)* Nem igaz!

SUHANC Igaz, kérem. Összenyomta. Már hozzák bizonyosan, egy meszetalicskára tették. Láttam.

LÁNY *(fölsikolt)* Nem igaz! *(Kiszalad.)*

HÁZIASSZONY Vele kellett volna menni, akkor talán elkerülte volna...

HÁZIGAZDA Elhallgass!

(Néhány pillanatnyi csönd. A Házigazda és felesége farkaszemet néznek egymással. Az Építőmester halkán visszaiül az asztalhoz, a Suhanc gyámoltalanul forgatja sapkáját, időnként kíváncsian körülnéz.)

HÁZIASSZONY *(elfordul)* Kimegyek, megnézem, hozzák-e. *(Még egyszer a férjére néz, majd el.)*

HÁZIGAZDA *(az asszony után bámul, aztán megpillantja a Suhancot — durván)* Hát te? *(Elszégyelli magát)* Köszönjük az értesítést. *(Keserűen)* Jobbat is hozhattál volna, de mégis...

SUHANC Igen. *(Álldogál még, majd egy utolsó körülnézés után elhatározza magát a távozásra)* Viszontlátásra. *(El.)*

(A Házigazda megfog egy széket, és előrehúzza, maga elé. Leül. Csönd. Az Építőmesternek kellemetlen a helyzet, enyhíteni próbálja.)

ÉPÍTŐMESTER Szegény fiú! *(A Házigazda hallgat)* Jó gyerek volt. *(Csönd)* Ki tudja, hogy igaza volt-e? *(Szünet. Ezután is darabosan beszél, egyik-másik mondat között szünetet tart)* Ki tudja, mit szoltak volna a többiek az ő elméletéhez? Nem lehet befejezni semmit. Vagy lehet? Ha neki volt igaza, akkor egész életünkben rosszul tettük, amit tettünk. Egyetlen befejezett alkotás, egyetlen kész mű, egyetlen végigdolgozott munka, egyetlen teljes épület sincs mögöttem. Egy se. Semmi. Neki lett volna igaza?

HÁZIGAZDA *(rekedten és megtörten, halkán szólal meg)* Innék!

ÉPÍTŐMESTER Hogy? *(Nem érti)* Mit mondtál?

HÁZIGAZDA *(hangosabban, de rekedten)* Innék!

ÉPÍTŐMESTER Mit? *(Értelmetlenül bámulja az asztalon levő üvegeket.)*

HÁZIGAZDA *(félhangosan kiáltja)* Hát megvan még a négyszeres adag, nem?!

ÉPÍTŐMESTER *(a korsóra téved a tekintete, és összerezzen)* Meg.

HÁZIGAZDA *(valamivel nyugodtabban)* Na!

ÉPÍTŐMESTER *(bátortalanul)* Töltsék?

HÁZIGAZDA *(nyugodtan)* Töltsél! Innék.

(Az Építőmester reszketve áll föl, és remegő kezétől a korsó száján kibuggyanó folyadék a pohár mellé, az asztalra csorog.)

Függöny